rentiam & venerationem majorem. Si rebelles attendamus, vulnerati corruunt interficiunturque ut Judæi, de quibus Chryſoſtomus de adoratione interpretatur, Tertullianus, hocque loco fere omnes. Paullo alienior expoſitio Auguſtini quam ponit etiam Ruffinus, Hieronymus, Caſſiodorus, Remigius, Haimo, Thomas, Bruno, omnes ferè Latini vetuſtiores, & de recentioribus Cajetanus: de Græcis Didymus; *populi ſub te cadent in corda inimicorum Regis*, hoc eſt, ſubdentur tibi qui rex, idque ſecundùm illa corda, ſecundùm quæ inimicabantur non violenter & coactè, ut ſolent inimici, ſed ſpontè, voluntariè, libenter. Idem eſt ſi legamus *in corde*, de qua lectione paullo poſt. Prædicante Petro in initio compuncti ſunt corde Judæi *a*, ſicque veluti ceciderunt in corde vel corde, ideſt, ex corde libenterque, & ad Chriſti verba inimici *retrorſum* b. Strages edita de inimicis tum viſib. tum inviſib. quorum ſic transfixa dici corda poſſunt, fuerunt in cauſſa, ut, quod ait Euſebius, populi converterentur. Accipit quoque *ſagittas* non pro verbis tantùm, ſed pro virtutibus etiam quibus contraria vitia veluti configuntur, ut per juſtitiam Chriſti, injuſtitia, ſicque de aliis. Chaldæa paraphraſis iſta diſtinguit ſententiam totam, *ſagittæ tuæ eductæ ad interficiendas acies, populi ſubter te cadent: & ſagittæ arcuum tuorum immittentur in cor inimicorum regis*. Ceterum *populi* hoc loco comprehendunt tam Judæos quàm Gentiles, quemadmodum alibi non rarò, utpote in eo quod Chriſto, non credebant, communes ejus inimicos. Congruit præſenti ſententiæ titulus, *pro his qui commutabuntur*, quoniam in meliùs commutantur converſi, in deteriùs everſi, etſi de prioribus potiſſimùm titulus Pſalmuſque totus intelligendus eſt.

a Act.2.37
b Joan.18.6

In corda.) Hieronymus, in ſua verſione, & Commentario, Auguſtinus quoque, Ruffinus, Caſſiodorus, Beda, Remigius, Haimo, Bruno; præterea Pſalterium Romanum & Ambroſianum, habent *in corde*, quo modo eſt Hebraicè & Græcè בלב *beleu*, ἐν καρδίᾳ: ſed Aquila & Symmachus, κατὰ καρδίας *ſuper corda*, vel *contra cor*. Quod Hieronymus ad Principiam ait, nil Hebræa differre dempto, *potentiſſimè*, verum eſt, ſecundum ſenſum. Alioqui non extat in plurali, *corda*, quamvis poſſet genitivus ſingularis eſſe καρδίας.

Inimicorum Regis.) Aquila & Symmachus in caſu recto οἱ ἐχθροὶ *inimici*; nempe populi qui erant inimici cadent, quum ſagittis transfixi fuerint. Emphaſim habet vox *inimicorum* abſolutè poſita, nec non & *Regis*, quæ per enallagen de ipſomet intelligitur, de quo hactenus fuit ſermo. Rex enim regum eſt, ut antea diximus, multoque magis ſic κατ᾽ ἐξοχὴν appellatur, quàm Perſarum Rex μέγας βασιλεὺς καὶ βασιλεὺς βασιλέων *c* aut Chaldæorum *d*, ex oppoſito diabolus dicitur ſimpliciter *inimicus* e, quem hi quos inimicos crucis Chriſti Paulus *f* nominat conſectantur, verè ἄθεοι ac θεοστυγεῖς. Auguſtinus *g* docet familiarem Scripturis phraſim eſſe, ut quaſi alteri dictum quid videatur, quàm de quo dicitur, ut *Domini* h *eſt ſalus*, & *ſuper populum tuum benedictio tua*, & i *à te* (vel *in te*) *eruat* (eripiat) *à tentatione, & in Deo meo ſperans* (addit hoc Auguſtinus) *tranſgrediar murum*, & *k*, *de filio ſuo qui factus eſt ei ex ſemine David ſecundùm ſpiritum ſanctificationis ex reſurrectione mortuorum Jeſu Chriſti Domini noſtri*. Sic etiam de præſenti docet loco perinde eſſe, ac ſi dicatur, in corda inimicorum tuorum: ei quippe regi, inquit, dixerat, ideſt, Domino noſtro Jeſu Chriſto, *populi ſub te cadent*, quem regem intelligi voluit quum diceret, *inimicorum Regis*.

a 1. Eſ.7.12 omiſſis autor profanis.
d Dan.2.37
e Mat.13.25
f Phil.3.18
g 2.de Trin. c.6.
h Pſ.3.9
i Pſ.17.30
k Rom.3.3

Verſ. 7.) Sedes tua Deus in ſæculum ſæculi virga directionis virga regni tui.

INimici tibi tui ſic ſubjicientur, verendum ut minimè ſit, ne de ſolio te tuo ampliùs deturbent: ſemper manu ſceptrum geres omnino rectum, ideſt, validum, quo perduelles corrigas; rectum, hoc eſt, juſtum, quo vel aliis vel tibi molientes inſidias, aut movere conantes arma, juſtitia prævertas, aut in juſtitiæ ſemitam revoces, & ſuum cuique jus reddas: rectum ſive directionis, ideſt, proſperum, felixque, & quod recta in melius tendat procedat. Regni Chriſti æternitatem jam antea indicavi prædictam à Daniele *l*, & à Gabriele confirmatam *m*. Chriſti etiam novum Teſtamentum cognominavit *æternum* Paulus *n* Joannes *o*, *Evangelium æternum*: nec enim alia lex vel Teſtamentum iſti ſuccedet, ac per ſe dicitur æternæ. Quæ adhuc dicta ſunt in Pſalmo, ut obſervat Euſebius, Græcique ceteri, videntur ad humanitatem Chriſti magis pertinere: hoc potius ad divinitatem: & regnum ejus ajunt *æterni* dici, non in futurum dumtaxat ſed ante etiam omne principium. Auguſtinus Bedaque concordant, & Lyranus & Cajetanus.

l c.7.14.
m Luc.1.33
n Heb.13.20
o Apo.14.6

De judiciaria poteſtate placet Caſſiodoro, Thomæ, interpretari, quæ vocetur æterna: quia, ut ait Caſſiodorus, quidquid in judicio Chriſtus conſtituerit, nulla poterit temporis ſucceſſione diſſolvi. Ruffinus, Hieronymus, Remigius, Haimo, Bruno, Valentia, Hugo, referunt ad eos, qui proximè antè dicti ſunt caſuri ſub Chriſto: in iis enim tamquam in ſedibus ſeſſurum perpetuò, quoniam *anima juſti ſedes ſapientiæ eſt* p. Omnia vera, nec dignitas regia atque judiciaria per excellentiam quæ Filio data eſt à Patre, quia *filius hominis* q *eſt* data eſſet, niſi filius etiam Dei eſſet. Verùm quia exercitium potentiæ judiciariæ deſinet quum *tradiderit regnum Patri* r, non bene Hieronymus *ſ*, negat dici à Paulo, *quum tradiderit Patri* ſed tantùm, *Deo*, quod exponit, habitanti in aſſumptione corporis Deo, ne videretur ſeparare Filium licet effectum illius perpetuus futurus ſit; idcirco rectiùs locus intelligitur ampliſſime de judiciaria, regia, divina dignitate; atque de hac in primis Paulus *t*, utens hoc teſtimonio, ut Chriſtum probet hæredem univerſorum, per quem fecit Deus ſæcula, & Angelis meliorem, ait loqui Patrem Filio. Nec refert, quòd aliqua priùs, & poſt perſonæ prophetæ loquentis conveniant. Nam ut paullo ſupra in Commentario docet Auguſtinus, mutationes perſonarum repentinæ & omnino ex improviſo inveniuntur in ſanctis ſcripturarum libris: & ſi quis advertat, plenæ ſunt paginæ divinæ. Tum allatis aliquot aliis exemplis, monet, in paucis verſibus tam crebram mutationem perſonarum intellectum admonere, non exprimere locum ubi mutatur, non dici, hoc dixit homo, hoc dixit Deus, ſed ex ipſis verbis fieri nobis intelligere quid ad hominem pertineat, quid ad Deum. Videri cuipiam poteſt quæ ſequuntur, *propterea unxit te Deus Deus tuus*, &c. non eſſe verba Dei ſed prophetæ. At eſto id ita ſit, nihil refert ob crebram quam dixit Auguſtinus mutationem perſonarum. Nec vero etiam quid prohibet Deum ipſum Deo ita loqui, hoc eſt, perſonam perſonæ, Patrem filio. Verum de hoc poſtea.

p Pr.14.33
q Joan.5.25
r 1 Cor.15.24
ſ ep.140
Improbata Hieronymi lectio.
t Heb.1.8
Mutationes perſonarum repentinæ & ex improviſo in ſcripturis.

Sedes tua Deus.) Hieronymus, *thronus tuus Deus*, eodem pacto in editione vulgata epiſtolæ ad Hebræos juxta Græcam verſionem ὁ θρόνος σου ὁ Θεός. Utitur Tertullianus *u* eadem lectione & Cyprianus *x*, & Lactantius *y*. Nomen *ſedis* generalius eſt: *thronus* ad regiam dignitatem pertinet: Chriſtus autem & Rex & legiſlator ac doctor. Chaldæus Paraphraſtes addidit, *in cœlis*, de Meſſia expreſſe declarans hunc locum, quaſi velit innuere Chriſti regnum non eſſe *de hoc mundo* z: vel certe præſertim ſpectari in cœlis, atque ad regnum cœleſte referri. Eſt autem trita phraſis, ut ſedere deſignet Regiam dignitatem, ut *a*; *De fructu ventris tui ponam ſuper ſedem tuam* & *b*; *Dabit illi Dominus ſedem David patris ſui & regnabit*: & *c*, *A primogenito Pharaonis, qui ſedet in ſolio ejus, uſque*, &c. Denique regium inſigne *ſedem* fuiſſe etiam apud Romanos demonſtrat Pierius *d*, & docet quod eſt apud *e* Poetam de muneribus quæ Latinus Æneæ miſit,

u cont.Jud. c.ult.& cont Prax.c.13
x 2.cont.Jud. c.6
y l.4.c.13
z Joan.18 36
a Pſ.131.11
b Luca 1.32
c Exod.11.5
Sedes pro regio inſigni.
d l.43
e Æneid. 11
Sedes judicibus tributa.

Munera portantes, eboriſque aurique talenta,
Et ſellam regni trabeamque inſignia noſtri.

Præterea *ſedes* Judici tribuitur *f*, notumque illud in jure civili, *ſedebant Judices judicaturi*. Porro quamvis poſſet aliquis pervicax contendere, verba iſta de Deo intelligi, non verò de Meſſia; propter variam illam mutationem perſonarum, de qua jam aliquoties dictum eſt, ac utcumque faveat idem Paraphraſtes in ſequentibus verbis adhibens adverſativam particulam, *tu autem ò rex Chriſte*, nihilominus quantum fieri poteſt, pauciores admittendæ mutationes, & Catholici omnes de ſede Chriſti, qui Deus eſt, ſermonem volunt eſſe.

f Joel.3.12
Pr.31.23
Marc.14.61

Præ-

Præterea, etiamſi nomen *Dei* & *Elohim* (non eſt hic autem vel in proximè ſequenti verſu nomen יהוה *iehouah*, incommunicabile, quemvis id Valentia dicat *a*, & Folengius de Chald. Paraphraſi) communicetur Angelis *b* & hominibus, maximè Principibus, ut eſt in Pſal. *c* LXXXI. *Deus ſtetit in Synagoga deorum, ut medio autem Deos dijudicat*, & *ego dixi, dii eſtis vos*: ſicque Moſem Deus *Pharaonis* vocabit Deum *d*, cavitque *ne quis Diis detrahat* e, ideſt, judicibus & magiſtratibus: & profani ſuos imperatores vocabant *divos deoſque*.

Namque f, *erit ille mihi ſemper Deus*.

a 1.p. diſp.2. q.1. punct.1.
b Pſ.8.6. Pſ.96.9.
c verſ.1.
d Exo.7.1.
e Exo.22.18
f Virg. ecl.1.

Qua de re plura in commentario Pſalm. XLIX. & LXXXI. tamen quod hìc ſubditur, *ſedem iſtius eſſe in ſæculum ſæculi*, demonſtrat de vero & propriè dicto Deo ſermonem eſſe, quemadmodum & priora illa, *deducet te mirabiliter dextera tua*, quæ arguunt αὐτάρκη, ſibimet ipſi ſufficientem, nec ullius egentem. Denique idem perſuadet, quod nomini *Elohim* numeri pluralis adjungitur affixum pronomen ſingulari in aliis nominibus, quæ eidem tribuuntur ſicut Geneſis *r*, *In principio creavit Deus* (Elohim) verus ſignificatur Deus. Dicitur quidem Salomon ſediſſe *ſuper ſolium Domini in regem pro Patre ſuo* g, quo argumento R. Salomon utitur, ut oſtendat, Chriſtum non eſſe verum Deum, & quicumque exercet *judicium Dei* h, in ſede ſedere Dei dici poteſt: ac proinde de aliqua ratione poſſet exponi locus hic noſter. Sedes tua (ò Salomon) eſt ſedes Dei: ſed obſtant adhuc quæ dixi tum antecedentia, tum conſequentia. Durior conſtructio, *ſedes tua Deus*, ideſt, ſedes tua eſt ſedes Dei, quam ex R. Sahadia recitat Eugubinus interpretationem: & ita poſſet verti in genitivo (Dei,) & regnum Dei ſignificaret excellentiſſimum, ſicut montes Dei altiſſimos, &c. vel quia Deus ipſe tradiderit Salomoni. Adhuc magis dura minuſque probabilis Syntaxis, vel expoſitio, ut non legamus in recto, *ſedes tua Deus*, ſed ſedem tuam Deus, & ſuppleamus, (firmabit, aut, ſtabiliet.) Id etſi concedamus, divinitas adhuc vera conſiſtet, ſi firmitas & ſtabilimentum ſedis perpetuum ſit, & ejus quem propria, non alterius cujuſquam dextera deducit, ut antea ſumus argumentati, & cui ſedem David Patris ita dandam Angelus annuntiavit, ut regnaret in domo Jacob in æternum, *regnique ejus non forte finis* i. Regi judici, magiſtro Chriſto ſolium; tribunal, cathedram permittas; non ambias, aut uſurpes, ſedit ut magiſter in monte *k*, ſedebit ut judicio, *l*, ut rex *in æternum* m. At prius voluit eſſe *ſubditus* n, & ſedere inter diſcipulos *o*, priùs ut reus judicari *p*: oblatum ſeu paratum regnum refutavit *q*. *Potentatus* (terreni) *brevis vita* r. Ponitur nunc *ſtultus in dignitate ſublimi, divites ſedent deorſum, ſervi in equis, principes ambulant ſuper terram quaſi ſervi* ſ. Deponentur *potentes de ſede* t, & qui ſunt imitatores ejus qui ſuam ponere voluit in Aquilone *u*, aſſeſſores adhibebit in judicio Chriſtus humiles pauperesque *x*, *ſedes ducum ſuperborum deſtruendo*, & *ſedere faciendo mites pro eis* y, & corruent illi velut Heli, *z*, *fractis cervicibus de ſella*.

g 1. Paralip. 29 23.
h 2.Par.19.6
Durior Eugubini conſtructio.
i Luc.1.33.
k Matt.5.1.
l Matt.19.28. 2 Cor.5.
m Pſ.28 10.
n Luc.2.51.
o ibid.46.
p Matt.27.11 & ſeq.
q Joan.6.15.
r Eccl 10.11.
ſ Eccl.10.6,7
t Luc.1.52.
u Iſ.14.13
x Mat 19.28
y Eccl.10.17
z 1.Reg.4.18

In ſæculum ſæculi.) Hieronym. *in ſæculum & in æternum*. Auguſtinus, *in ſæcula ſæculorum*. Eodem pacto Chaldæus. Aquila ponens in vocativo, Θεέ, vertit, ὁ θρόνος σου Θεὲ εἰς αἰῶνα καὶ ἔτι, *thronus tuus Dei* (ſic Hieronym. ad Principiam, licèt fateatur quòd Latina lingua non recipit) *in ſæculum & ultra*. Symmachus, ὁ θρόνος σου ὁ Θεός, αἰώνιος καὶ ἔτι Iræneus *a*, qui Latinè creditur ſcripſiſſe, *in æternum*. Hinc argumentum trahi diximus pro divinitate Chriſti, quia nimirum ſedes ac thronus ejus æternus eſt. Ipſimet Judæi Chriſto dicebant, audiviſſe ſe ex lege quòd Chriſtus maneret in æternum, nempe poſt & retro. Tertullianus *b* legens, *in ævum*, argumentatur contra Judæos, non convenire locum iſtum Salomoni, ſicut nec alium ex Pſal. 11. *c*. *Filius meus es tu, ego hodie genui te: pete à me, & dabo tibi gentes in hæreditatem tuam, & poſſeſſionem tuam terminos terræ*, quia Salomon intra unicam Judæam regnavit: Chriſtus Filius Dei totum jam Orbem Evangelii ſui radiis illuminavit: & thronus in ævum magis Chriſto Dei Filio competit, quàm Salomoni, temporali ſcilicet regi, qui ſoli Iſrael regnavit, quum Chriſtum hodie invocent nationes qui eum neſciebant, & populi hodie ad Chriſtum confugiant quem retro ignorabant. Urget Euſebius *d* valdè loco iſto Judæos & vim facit in vocativo caſu, quem Aquila expreſſit, ut dixi. Cyrillus *e* Alexandrinus plurimum ponit momenti in iſto teſtimonio. Athanaſius *f*, Deum æternum Chriſtum ait hìc affirmari: & Nazianzenus *g* item, atque Cyrillus Jeroſolymitanus *h*. Hebr. eſt עולם ועד *hholom vahhed*, & quidem עולם *hholam*, cum holem pleno ו Hieronymus *i*, docet ſemper ſignificare æternitatem: quod ſi non perpetuum eſt, ut alibi monui; certè addito ועד *vahhed*, omnino eam ſignificat: immò ut R. Moſi placet ſine illis vocibus non ſignificat, quod etiam non credo. Lege Riberam *k*. Ceterùm quod attinet ad ſedem æternam, quæ docet R. Moſes *l*, quo pacto ſedes Deo conveniat, huc transferri poſſunt. Ait, *ſedem*, ſicut & *domum Dei*, oſtendere excellentiam ac majeſtatem ejus, quemadmodum qui conſpicit ſedem paratam Pontificio more, exiſtimat in ea Regem aut Imperatorem ſeſſurum: propterea Jeremiam *m* dixiſſe; *ſolium gloriæ altitudinis à principio, locus ſanctificationis noſtræ*: idcirco cœlos appellari *ſedem Dei* ab Iſaia *n*, quod in iis maximè dominium, poteſtatem, gloriam, claritatem Deus ſuam patefaciat, & ſe motorem ac moderatorem hujuſce mundi eſſe gratiamque influere: non eſſe ſedem Dei propriè corpoream, quum ſit ipſe incorporeus, nec etiam rem à ſubſtantia eſſentiaque illius diſtinctam, vel creatam; quia ſequeretur, Deum eſſe in tempore, & abſque ſede fuiſſe antequam eam creaſſet, quæ maxima hæreſis, quùm ſit ſcriptum, hoc videlicet loco, quòd *ſedes Dei eſt in ſæculum ſæculi*, unde ſequitur non eſſe quid ſeparatum à Deo. Citat perperam Galatinus *o* ex Pſalmo CI. ubi non eſt כסאך *cheſecha*, *ſedes tua*, ſed זכרך *zichrecha memoriale tuum in generatione & generationem*: nec ſatis commodè ſedem iſtam æternam ſumit pro humanitate Chriſti: licèt concedimus ex tali humanitate colligi poſſe divinitatem ipſi conjunctam. Auguſtinus, Nebienſis, qui Rabinum illum Latinè convertit, exponit; Tu Deus in æternum permanes, quod eſt in Pſalmo CI. aut ſecundum Hebræos in CII. & *ſedes tua in ſæculum ſæculi*, quod habetur hoc loco: quem non ſatis aptè aliqui *p* de cœlo intelligunt, quod firmum eſt ac ſtabile. Zachariæ *q* locus iſti ſimilis videtur de ſolio & throno regio atque ſacerdotali, *& ſedebit & dominabitur ſuper ſolio ſuo: & erit ſacerdos ſuper ſolio ſuo, & conſilium pacis erit inter illos duos*: ideſt, inter illos duos thronos (reliquit enim Interpres ut & alibi, genus nominis כסא *chiſſe*, quod eſt maſculinum, licèt ſit uſus neutrius generis nomine, ſcilicet *ſolio* ſive dignitatem regiam & ſacerdotalem, ſumma pax erit, quia concurrent in eamdem perſonam: vel inter regem & ſacerdotem ut nec regale faſtigium deprimat ſacerdotalem dignitatem, nec faſtidium regale ſacerdotum dignitas, ſed conſentiant in unius Domini gloriam. Eodem ſpectat pollicitatio illa *r*, *ſtabiliam thronum regni ejus uſque in ſempiternum*: & *ſ*, *ſuſcitabit Deus regnum quod non diſſipabitur*: t, *poteſtas ejus poteſtas æterna quæ non auferetur, & regnum ejus quod non corrumpetur*, & *u*, *ſuper ſolium David & ſuper regnum ejus ſedebit, ut confirmet illud, & corroboret in judicio, & juſtitia, à modo & uſque in ſempiternum*: & *x*, *thronus ejus ſicut ſol in conſpectu meo, & ſicut luna perfecta in æternum, & teſtis in cœlo fidelis*, ideſt, iris: & *y*, *regnum tuum regnum omnium ſæculorum, & dominatio tua in omni generatione & generationem*. Vim etiam ſtatuunt quidam z, in verbis Iſaiæ *a*, *multiplicabitur ejus imperium*, prout Hebraicè ſcribitur prima vox cum ם clauſo, quod poni tantum ſolet in fine dictionum למרבה המשרה *lemarbeh ham miſrah*, quaſi denotetur Chriſti regnum imperiumve clauſum, ac ſine exitu & fine atque quadratum; hoc eſt, firmum, quodque nulla poſſit vis evertere: præterea dicunt innui concipiendum Chriſtum naſciturumque ſalva matris Virginitate ac utero clauſo. Id alii *b* rident, nec fortaſſis immerito, (quidquid contradicat Pineda *c*, lectus à me confecto jam diu tomo iſto primo, nixus non niſi auctoritate recentium, & ex paullo antiquioribus, Joannis de Baſſolis, Lyrani, & quorumdam Rabbinorum, quos non tanti hac in re facio) lapſum ſcriptoris agnoſcentes, qui debuit formare (ם): cum quo charactere non minus conſiſtit idem ſenſus de regni æternitate, ut ad multiplicationem regni, ſeu propagationem finis futurus ſit nullus, quamquam videtus aliis *d* legendum לסרבה *leſarbeh*, quod à סרב *ſarau*, valet *ſentes ac ſpinas*, uno ex viginti earum generibus,

a l.3.c.6.
Argumentum pro divinitate Chriſti.
b Cont. Jud. c.ult.& cont. Praxeam c.13.
Tertulliani contra Judæos argumentatio.
c verſ.7.
d 4.de dem. c.15.
e 1. in Joan. c.14.
f Or. 2. cont. Ar. & or. in id omnia tradita.
g Or. 1. de filio.
h Cat.16.& Catech. myſtago 3.
i in c. 1. ep. ad Gal.
K in c.1. Eccl. verſ.4.
l in c.5. Michea n. 45. & ſeq. & in c.1.ep. ad Heb.n.75.
m l.1. duct. dubio. c.9
n c.17.12.
o c.66.2.
p l.7.c 19.
q Pin in ſch. c.23. verſ.3. n.5.
r c.6.13.
ſ 2.Rep 7.13
t Dan.2.44.
u c.7 14.
x Iſ.9.7.
y Pſ.88.37.
z Pſ.144.13.
a Lyr. contr. perfidiam Judæor.
b c.9.6.
c Pereirus. Controverſia.
d l.5. de Salom. cap.

quæ

quæ in ſcriptura inveniantur; quaſi mala innumerabilia quibus obnoxii ob peccatum ſumus, deſignent ſpinæ, quas Deus homini maledicens ex terra germinandas pronuntiavit a: Tunc ſenſus eſſet, ab ſpina Imperium Chriſti futurum; & à corona ſpinea regni principium ſumpturum; quemadmodum & à ligno regnaturum prædixit David juxta veterem lectionem b, & idem Iſaias c imperium ejus fore *ſuper humerum ejus*. Daniel d regna quatuor mundi comparat cum ventis quatuor, totidemque beſtiis, ut ſignificet abitura in ventum nihilumque, & non virtutibus fundata ſed belluinis moribus, ideſt, ſævitia, intemperantia, &c. Poſtea regnum Chriſti deſcribit æternum, & quod numquam corrumpetur. De eodem etiam ſcripſerat prius e *à lapide abſciſſo ſine manibus* comminutam ſtatuam compoſitam ex metallis ac teſta, eumdemque lapidem evaſiſſe in montem magnum, qui impleret univerſam terram, & hoc eſſe regnum quod non diſſiparetur in æternum, ſed ſtaret in æternum. Ratio iſtius æternitatis eſt, quia conſiſtit ac fundatum eſt in ſpecie, pulchritudine Regis tum interna præcipuè, tum externa: præterea in veritate, manſuetudine, juſtitia, de quibus antea dictum eſt. Idem affirmari poteſt de quadrigis quatuor quas vidit Zacharias f: trahebant enim illas equi, quos etiam per *ventos cæli*. Angelus prophetæ interpretatus eſt.

a Pſ.95.1 — b c.9.6 — c c.7.2.& ſeq — d c.2.34 — e c.6.11. & ſeq. — f Za. c. Jud. c.19

Virga directionis virga regni tui. Hieronymus. *Sceptrum æquitatis ſceptrum regni tui.* Pſalterium Romanum & Gallicanum, & Caſſiodorus *virga recta eſt virga regni tui.* Cyprianus g & Iſidorus h, *virga æquitatis virga regni tui*, quo etiam pacto legitur in editione vulgata epiſtolæ ad Hebræos i, ubi citatur hic locus. Tertullianus k recitat dumtaxat, *virga regni tui*. Hilarius l, *virga directionis tua virga regni tui*, Chaldaicè, *regnum rectum, ſceptrum regni tui*, & Chryſoſtomus aſſerit quòd ut ſedes non ſolùm ſedem ſed regnum ſignificat, ita virga regnum atque juriſdictionem. *Directionis* verò vocari *virgam* docet εὐθύτητος, qui gubernat Deus & Chriſtus, judicatque juſtè, purè, ſincerè, abſque umbris. Subdit inſanire qui providentiam divinam reprehendant, & cujuſque cauſſam rei quæ fiat ab eo inquirant, quum à fabro, nauta, medico, denique à cujuſvis artis perito nemo inveſtiget cur quidlibet faciat, etſi ei difficile videatur: ſatius eſſe hanc anxiam indaginem in propriam vitam convertere, reſpicere quæ fecerimus, mæreque peccatorum noſtrorum; exigere à nobis ipſis malorum quæ malè dixerimus, & rerum quas malè fecerimus, rationem, & quum non noverimus omnia quæ Domini ſunt, eum propterea gloria afficere propterque ineffabilem ejus majeſtatem, incomprehenſibilem providentiam, variam ac ſapientem ejus curationem, maximè adorare. Pronunciat Tridentinum concilium * anathema in eum qui dixerit Chriſtum Jeſum à Deo hominibus datum fuiſſe ut redemptionem cui fidant non etiam, ut legiſlatorem, cui obediant: *Virga* ſeu *ſceptrum* de quo ſatis in Pſ. II. m & XXXII. n eſt inſigne regiæ atque judiciariæ poteſtatis, qualis virga quam Judas dedit in pignus Thamar o, & Joſeph, cujus pater Jacob faſtigium fertur adoraſſe, ut omittam illam Aſſueri, ſicut apud Romanos olim quæ dicebatur *curis* aut *quiris* (unde *Quirites*, & cognomen *Quirini* datum Marti Romuloque) ideſt, lancea ſive haſta pura, & ſine ferro. Denotat etiam in divinis litteris *virga* inſtrumentum quo quis alium punit: præterea divinum verbum atque prædicationem ejus: Correctricem Baſilius & judicem vocat hanc Dei virgam, quæ in caſtigando recta; & non obliqua inducat judicia, prout Pſ. LXXXVIII. p dicitur, *viſitabo in virga iniquitates eorum*: conferatque ad conſolationem, quemadmodum eſt in dicto XXII. q (ſive illius qui caſtigatur, ſive alterius qui tali proficiat exemplo) quum ſit & contritionis virga, de qua in II. r in utilitatem eorum qui tamquam lutei terreique confringuntur: ſicut & quidam *in interitum carnis* traduntur, *ut ſpiritus ſervetur* ſ. Æquitatis vocabulum nonnullis t imponit, ut credant ſignifidare juris ac rigoris quem dicat virga, moderationem, felicitatem, jucunditatem, amœnitatem. Licèt מישור *miſor* id valere poſſit; non ita congruit propoſito. Athanaſius hunc incarnationis ait finem fuiſſe, ut diſceremus rectitudinem juſtitiæ, hocque ſibi velle rectitudinem virgæ. Idem ferè dicit Auguſtinus aliique quod antea Chryſoſtomus, & modo citatus Athanaſius. Auguſtinus verò bene

g de nat. Domin. c.15 — h c.1.8 — i cont. Prax. c.13 — K 4. de Trin. — l Seſſ.6. Can. 21

Anathema à Tridentino concilio in quos pronunciatum. Virga inſigne regiæ judiciariæ poteſtatis.

** verſ. 9 — m verſ. 4 — n Gen 38.18 — Virga quid etiam denotat. — o verſ. 33 — p verſ. 4 — q verſ. 9 — r 1.Cor.5.5 — ſ ut Agellius hic, & Pineda Job 1. verſ 2. n. 47. Pſ. 17 27.*

monet diſtortum ad rectum rectè conjungi & collineari non poſſe: qui velit Deo hærere, corrigi debere, quoniam *virga* recta & *directionis* voluntas ejus eſt &, *Rex* à regendo dicitur, neque regit qui non corrigit, & ad hoc eſſe regem noſtrum rectorum regem; itaque regem dici ad regendum nos, quomodo Sacerdos ad ſanctificandum, & ſicut *cum ſancto ſanctus* eſt, ſic *perverti cum perverſo* u, quia perverſus perverſum illum putat, quum ſit *bonus rectis corde* x.

Poſſet quis per alluſionem typumve virgam illam proferre, quæ projecta evaſit in ſerpentem tortuoſum obliquumque, ſed à Moſe denuò ſumpta, rediit in priſtinam naturam y. Sceptra, litui, peda, caducei, baculi paſtorales, non ſunt prorſus recti, ſed vel recurvi, vel acumine inæquali; omnes namque juſtitiæ noſtræ atque cujuſvis magiſtratus comparatæ cum divina tamquam *pannus menſtruatæ* z: ipſaſque *juſtitias* Deus *quum tempus acceperit judicabit* a. Certè ſi quid alteri non nocet, vix eſt qui in exercitio juſtitiæ commodum ad ſe non reflectat, aut lucri, aut laudis, &c. Virga Chriſti, qui quia Deus omnino alienus à peccato, tota directionis & recta: tendit ſemper recta; recta procedit & dirigitur, hoc eſt, quod εὐθύνειν etiam ſignificat, *proſperatur*, nec frangi umquam valens, quia *ferrea*, ut Pſ. II. dictum eſt *Judicat populos in æquitate, & Gentes in terra dirigit* b: *dirigit manſuetos in judicio* c; *Spiritum rectum innovat in viſceribus* d; *Juſtitia & judicium correctio ſedis ejus* e: non flectitur nec ut Lesbia regula inflectitur. Ipſum *virga* nomen de Chriſto nonnumquam dicitur, obſervat Cyrillus, quemadmodum apud Iſaiam f: nec non de B. Virgine, de qua Petrus g Damiani præſentem uſurpat locum, quia recta, inquit, erat in ſublimitate converſationis. Ait, iſta virga, quam & *virgulam fumi* vocat, quòd ſubtilis eſſet in Deitatis contemplatione, odorifera in virtutum opinione, anguſta in temporalibus: dilata ſeu longa in ſpiritualibus retundi impetus adverſantium dæmoniorum, per eam fieri i ſigna & mirabilia: *hanc & baculum* crucis *conſolari nos* h. Conterit virga Chriſti carnales Ægyptios, dirigit ſpirituales Iſraelitas; *Virgam humeri ſceptrumque exactoris* i excutit hæc virga; item virgam *furoris* k, virgam *dominantium* l, virgam *fortem* o, virgam *peccatorum* m, virgam *ſuperbiæ* n, virgam *indignationis* o, devorat ſerpentes p, eſt virga ſeu baculus, & firmamentum panis q, hanc manutenendo, comedi Paſcha debet r: hac Jordanis tranſmittendus ſ, ſuſtentandaque ſenectus t, hæc floret, & amydgala germinat u, eadem virga conſurgens *de Iſrael* x; percutit terram interficitque *impium* y: dominatur *in medio inimicorum*, quum ſit *virtutis virga* z: eſt vigilans a: quia dijudicat omnium cogitationes, verba, opera: Iſrael ſpiritualis virga eſt hæreditatis b Chriſti: uterque populus Judæus & Gentilis. Duæ virgæ ſunt in manibus ejuſdem decor & funiculus c, ſolidæ in ſceptra dominantium d: & evadentes in unum ac in unionem in ejuſdem manibus e: Angelus magni conſilii ſummitate virgæ tangit carnes & azymos panes, facitque ut aſcendat ignis de petra qui ſacrificium conſumat f. Paulus virgam minatur his qui charitate non moventur & Spiritu *manſuetudinis* g. Qui germinantem Aaronicam iſtam & Jeſſæam ſpernit virgam, experietur virgam in malum florentem ob ſuperbiam & in qua ſurget *iniquitas* h, quia de minarum quaſi flore *fructus plagarum* exiſtimet i. Qui percuſſerit virga Chriſtum *in maxilla* k, contemnens eum, quo pacto exponunt re ipſa percuſſum in ſua paſſione, & non tantum alapa, conteret ipſe illum virga ſua. Procopius l vult his verbis indicari pœnas quas Deus minatus fuerat ſerpenti m, ut ſcilicet virga iſta non corrigatur totus ubique καμπύλος καὶ σκολιὸς *ſinuoſus & pravus*, incapax correctionis, & ἐξαφανισθῆναι [illegible] *deleri ac perdi dumtaxat meritus* atque gladio Domini duro, *grandi, forti*, occidendus n. In caduceo rectitudo virgæ juſtitiam deſignabat, impliciti in eo ſerpentes oſculantes invicem prudentiam, quibus virtutibus pax reipublicæ conciliatur. Malim nos eo ſymbolo conſpirantes in nos ſerpentum diabolicorum inſidias virga virtutis & crucis Chriſti comprimendas intelligere. Cyrillus Alexandrinus o virgam Moſis projectam in terram deitatem Verbi humanitati junctam accipit, ut evaderet quaſi ſerpens, ideſt, in ſimilitudinem aliorum peccatorum, ſed poſtea revolavit in cœlum, & devoravit ſerpentes, ut priùs dixi. *Recti*, ſeu rectitudines *diligunt* ſponſum Chriſtum p, qui ſerpenti con-

u Pſ.72.1. — x Exod 4 4 — y Iſ.64.6 — z Pſ.74.3 — a Pſ.06.5 — b Pſ. 24.9 — c Pſ.50 12 — d Pſ.96.2

Virga Nomen de Chriſto; nec non de B. Virgine.

e c.11.1. — f Ser. de aſſumpt. B.Vir — g Pſ.22.4 — h Iſ.9.4 — Nahum.1.13 — i c.10.5 — K c.14.5 — l Jer. 48.17 — m Pſ. 124.3 — n Pr.14.3 — o Thren.3.1. — p Exod.7.12 — q Ezech.4.16 — L.26. 26 — Pſ.71.16 — Pſ.104.5 — r Exo. 12.11 — ſ Gen. 32.10 — t Job. 10.4.5 23 — u Num.17.5 — x Num.24.17 — y Iſai.11.4 — z pſ.109 2 — a Jer.1.11 — b Jer.10.16 — c Zach.11.7 — d Ez.19.11 — e Ezech. 37 16.17 — f Jud.6.21 — g 1. Cor.4.21 — h Ez.39.2.3 — i Hier. ibid. — k Micheæ 5.1

Procopii expoſitio.

l in c.27. Iſ. — m Gen.3.14 — n Iſ.17.1.

In caduceo rectitudo virgæ quid deſignaret, quod impliciti in eo ſerpentes.

o in ſcholiis de Incar. c.14 in to.4.c.Ep. — p Cant. 1.3.

contrarius in ſpiras ſeſe circumvolventi, præcipuè quando percutitur, animo erectoque corpore paſſus & crucifixus eſt, ut ſatisfaceret juſtitiæ, cujus etiam quaſi virgam nominare crucem poſſumus. *Cingulum lumborum* Chriſti, *juſtitiam* vocat Iſaias a, qui virgam ori ejuſdem impoſuerat, *ad interficiendum* b *impium* iniquumve, ut intelligamus quàm ſit ei chara conjunctaque juſtitia, vel quàm libenter juſtis quaſi cingi eoſque habere familiares velit. Quam virgam permiſerit Chriſtus diſcipulis, quam inhibuerit c, docui Pſalm. II. d, cum ea quam permiſit venit ipſe miſſus à Patre, quæ ſcilicet *directionis* eſt, cum qua & David contra Goliam e: ſimul præterea cum tunica una religionis ac fidei unius, cum calceamentis amoris erga Patrem, & nos, quæ in Idumæam extendit f, ſanguine fuſo juxta etymon *Idumea*.

a Iſ. 4. — b Matt. 10. 10. Marc.6. 8. Luc.9. 3. — c ver. 9. — d 1.Reg.17. 40.43. — e Pſ.59 2.10 — Idumeæ etymon. — f Pſ.32.2.

Verſ. 8.) Dilexiſti juſtitiam, & odiſti iniquitatem, propterea unxit te Deus Deus tuus oleo lætitiæ præ conſortibus tuis.

PLanè ita eſt, virgam regni tui, virgam *directionis* eſſe, teque juſtitiæ tenorem perpetuò ſervare nec flecti umquam à rectitudine juſtitiæ. Non modo in omni opere juſtus extitiſti, verum etiam dilexiſti, non tantùm nullam umquam iniquitatem admiſiſti, ſed odiſti quoq; Quocirca Deus tuus Pater te ò Deus Fili, ſeu ò Chriſte qui Dei verus Filius es, ac Deus conſubſtantialis Patri ſecundùm divinitatem, unxit oleo divinitatis, eamdem illam ſuam ab æterno communicando: ſecundùm humanitatem quam item habes, factus homo pro ſalute hominum unxit in tempore oleo lætificante, multo præſtantiùs, quàm quoſlibet alios ejuſdem conſortes humanæ naturæ, vel etiam olei gratiæ participes, nam tibi uni quia Filius Dei ſimul es, in humanitate ſumma quædam gratia dignitaſque tributa eſt ex aſſumptione illius ad perſonam divinam, ut cunctorum rex caputque ſis, omnem in cœlo & terra poteſtatem habeas, conſedeas ad Patris dexteram, & nominis tui quaſi odor ſuaviſſimè ubique ſpargatur. Hoc pacto quod antè dixi, unguentum à capite Chriſto deſcendat ad alios uſque etiam ad oram g, ideſt, extremos minimoſque ſanctos. Exercent aliqui reges judiceſque juſtitiam, ſed non diligunt, juxta ſapientis conſilium primis libri Sapientiæ h verbis, de quibus conſule Commentarium noſtrum. Quidam videntur diligere, verum non ita, ut ex animo iniquitatem odio proſequantur, quia non vindicant puniuntve quos oporteret, ut gratiæ ſerviant & benevolentiæ aliorum. Bona faciunt multi plus timore pœnæ quàm amore juſtitiæ; requiritur amor boni & odium mali, inquit Ruffinus. Locus hic admodum celebris diligentes tractari debet, in quo de diſtinctione perſonarum Trinitatis, de incarnatione & merito Chriſti, de gratia habituali, de impeccabilitate ejuſdem nnonihil attingetur, & qui ſint conſortes quibuſcum comparetur.

g Sap.1.1. — h l 4.c.13.

Bona faciunt multi plus timore pœnæ quàm amore juſtitiæ.

Dilexiſti juſtitiam, & odiſti iniquitatem) Lactantius i, *dilexiſti juſtiam & odio habuiſti injuſtitiam*. Heb. ſecundùm verbum תשנא *thiſna* propter (ו) *vau* cum (ּ) *pathach*, tranſit ex ſignificatione futuri temporis in præteritum, in quo eſt primum אהבת *ahautha*. Tamen utrumque etiam idiotiſmo Heb. ſignificationem præſentis poteſt habere, ac denotare id quod facit is de quo eſt ſermo, ſeu quod facere ſolet. Hoc pacto non eſſet difficultas ad reſpondendum quæſtioni de qua poſtea, utrum propterea unctus ſit quia priùs dilexerit. Sed non egemus hoc effugio, ut dicemus. Tyroboſcus non videtur id quod initio dixi de (ו) *vau* converſio intellexiſſe, quum vertat in futuro, *odio habebis*, & neſcio quam differentis tranſlationis noſtræ rationem reddens, labore parum utili, ne dicam inani, quem inſumpſit in fera ſex millibus colligendis verborum Pſalterii differentis. Pro *iniquitate* Græcè, ἀνομία, ponit Aquila ἀσέβημα, *impietatem*, quam ſignificat etiam רשע *reſchahh*. Chald. Paraphraſtes expreſſit Regem Chriſtum, *tu autem ò Rex Chriſte*, &c. Beatitudinem ceterorum & virtutis præceptum in vitando priùs odiendoque malo, & in declinando quàm in faciendo & diligendo, aliquot præcedentibus Pſalmis k David conſtituit. Imperfectiores ceteri: Chriſtus perfectiſſimus, ac per ſe ſtatimque ten-

i Pſ. 1. 1. & ſeq. Pſ.33.15 Pſ.36. 27. — k Iſ.7.15.

dit in bonum; in malum ex conſequenti: nullus ei labor in vitando malo; ſumma in proſequendo bono facilitas, voluptaſque, quum adhuc puer comederet mel ac butyrum, noverat reprobare malum, & eligere bonum l, immò multò etiam antè ab inſtanti conceptionis. Propterea dicto loco Sapientiæ m à regibus & judicibus, qui reliquos virtute antecellere debent, exigitur ſtatim amor juſtitiæ: & ſponſa ſponſi amicos vocat *rectos* qui diligant eum n. Hoc etiam loco poſſunt pro concretis abſtracta ſumi, ideſt, pro juſtis quos dilexerit Rex noſter, & pro iniquis, quos odio habuerit. Iniqui non ſunt odio habendi niſi quatenus iniqui, ita non ut alia ad odium impellat cauſſa, quàm iniquitas, quemadmodum in ægro ſolùm odit medicus morbum, non perſonam; doctor ignorantiam diſcipulis, &c. Odit iniquitatem in te Deus, ait Auguſtinus, oderis & tu, & unam rem ambo oderitis: eris enim Deo amicus, ſi odiſti quod odit, &c. Ama quod Deus fecit (naturam) oderis quod tu feciſti (iniquitatem) &c. præveni illum: non vis, ut ipſe puniat, tu puni, &c. converte te ad punienda peccata tua, quia impunita eſſe peccata non poſſunt: puniendum ergo erit aut à te, aut ab ipſo: tu agnoſce ut ille ignoſcat, &c. *Virga directionis, virga regni tui*; nemo ſibi multum de miſericordia DEI blanditur: *Virga directionis* eſt. Alio Pſalmo o habetur quòd juſtus Dominus *juſtitiam dilexit*, & p quòd *non DEUS volens iniquitatem* ipſe eſt: & q quòd *diligit juſtos*, quos etiam abſtracta voce poſſumus intelligere cum Athanaſio r. Meritò typus Chriſti Melchiſedech, qui ſignificat regem juſtum vel juſtitiæ, & Jebus, qui conculcatorem, ſcilicet iniquitatis, inferni mortis. Hinc elicitur, quod alibi quoque priùs non ſemel admonuimus, Deum nullo modo culpæ malum velle, nec per accidens quidem ſub ratione boni, quia nullum bonum cum quo malum culpæ ſit conjunctum, eſt magis appetibile, quàm bonum id quod privat malum culpæ, ideſt, bonum ipſum divinum, rectuſque ordo creaturæ ad illud quod etiam vocatur bonum honeſtum: quod in ſe ac per ſe maximè appetibile eſt. Quo fit præterea, ut facta inter culpæ ac pœnæ malum collatione multo deprehendatur culpæ majus, quàm pœnæ, ut demonſtrat etiam B. Thomas ſ; nam pœnæ malum dicitur quandoque facere Deus ipſe t, & id ab ipſo deſcendere u. Attamen aliqua pœna majoris boni privatio, quàm ſit bonum quo privat immediatè malum culpæ. Pœna ſiquidem damni privat beatitudine, peccatum honeſtate ac rectitudine actionis: licèt conſequenter gratia privet, & jure ad beatitudinem gloriamque. Tandem ſequitur in juſtificatione peccata penitus à Deo tolli, ita ut nihil reſideat quod odio habere poſſit: aut Deum nihil omnino remittere, ne obligationem quidem ad pœnam debitam peccato, quod habetur odio à Deo, nam ſi manent peccata, ea odit Deus: ſi odit, vult punire: ſi punire vult, non vult ignoſcere. Quapropter quum dicunt Hæretici peccata Deum non imputare quæ verè maneant, ſed nolle ea punire, ſcripturis repugnant quæ vocant Deum peccatorum hoſtem, ac punitorem. Plura Pſal. 31.

Dilexiſti juſtitiam.) Gregorius Papa VII. ſanctiſſimus & fortiſſimus juris Eccleſiaſtici propugnator, quum fugiens Henrici III. perſecutionem Salerni decumberet ex morbo quem ſibi cognoſcebat poſtremum, in hæc erupit verba, *Dilexi juſtitiam & odi iniquitatem, propterea morior in exilio* x.

Propterea unxit te Deus Deus tuus oleo lætitiæ præ conſortibus tuis.) Hieronymus eodem pacto, niſi quod habet, *oleo exultationis præ participibus tuis*, ſicut eſt etiam in editione vulgata Epiſtolæ ad Hebræos y, & Auguſtinus legit hoc loco & Conciliorum Francofordienſe z, & Iſidorus a, & Lactantius b, & Optatus c, qui ſic totum recitat locum, *unget te Dominus Deus tuus oleo exultationis aliter à conſortibus tuis*, & Vigilius d, & Hieronymus e, & Hilarius, & Fulgentius. Quod LXX. dicunt ἔλαιον ἀγαλλιάσεως: ſed Aquila χαρᾶς *gaudii*, ſive *lætitiæ*; quæ ſynonyma poſſunt eſſe quamvis majus quid ſit *exaltatio*, & ἀγαλλίασις. Symmachus, ἐλαίου ἀγλαϊσμοῦ reddidit, *nitoris, ac ſplendidoris*. Hebræum nomen ששון *ſaſon*, (unde quoſdam dixi derivare nomen שושנים *ſoſannim*, in titulo) Chryſoſtomus exponit *venuſtatem*, gloriam, ornamentum, elegantiam. Ego non niſi pro gaudio ſeu lætitia, & quidem præſertim interna ſecundùm affe-

l Sap.1.1. — m Cant.1.4 — n Pſal.10.8. — o Pſal. 5.5. — p Pſ.144.9. — q Or.2 cont. Arium. — ſ 1 p. q. 48. ar. 6 — t Amos 3 6 — u Mich. 1.12.

Hæreticorum cum ſcripturis repugnantia.

x Bar. to. 11 Annal. p. 587. ex bibliothecario & ex auctore vitæ Anſelmi Lucenſis. Cap. 1.9.

x Epiſt. ad Epiſcopus Hiſp. — y in Num. c 12. — z lib 4.c.13. — a lib. 4. — b lib.4. — c in cap 26. Mal. & alibi. — d 4. & 11. de Tr. & in Pſ. 132. — e 3. ad Thraſimun. c. 12. 13 14. & ad Ferrandum reſp. 3.

affectum animi, dictam vocem uſitatam reperio; pro olæo eſt שמין ſchemem, ſignificans craſſius quoque unguentum, ut dixi *a*. *Conſortes aut participes μέτοχοι* (præ quibus, non ſolùm, de quibus, unctus ac electus eſt, ut quæ duo valet מן *min*] à Symmacho vocantur quo ἑταίρων ſocii & ſodales quos ſignificat nomen Heb. חברים *chaurim*: Vertit alibi adhuc Interpres eodem Latino vocabulo *participis* b, aliquando exponit *alterum* c, *eadem mente* d, *amicos* e, *ſocios* f, *ſodales* g, quinam autem ſint iſti an non tantum homines, verùm etiam Angeli, in quæſtione eſt, de quo ſuo loco poſtea. Ceterùm in re alluſio eſt inter ungentem te משחך *meſchachcha*, & Chriſtum unctum, qui dicitur משיח *meſchach*, χριστὸς, ἀπὸ τοῦ χρίζεσθαι. Vocum alluſionem ſeu paronomaſiam expreſſit Chaldæa paraphraſis ſaltem quantum ad olei ſeu unguenti nomen, *tu autem Rex Chriſte*, משיחא *miſchicha*, *propterea quòd dilexiſti juſtitiam & odiſti improbitatem, ideo unxit te Deus Deus tuus oleo* משחא *miſchcha, lætitia abundantiùs, quàm conſortes tuos*. Valentia putat Patris verba hìc eſſe alii Prophetæ. Utrumvis dici poteſt: ſecundùm facilius & credibilius. Quod attinet ad geminum nomen *Deus Deus*, monet Auguſtinus priore loco vocativi caſus eſſe, idque manifeſtè conſpici in textu Græco ut ſit ſenſus, *unxit te, ò Deus*, B nempe Fili, *Deus tuus*, ideſt, Pater. Erat fortaſſis ætate Auguſtini primo loco ὁ Θεὸς, pro eo quod non extat ὁ Θεὸς. Atticè enim vocativus eſt ſimilis nominativo, ſicut etiam in verbis Thomæ *h*, *Dominus meus & Deus meus*, quod Syrochaldaicè מרי ואלהי *mari valahi*. Teſtis præterea Euſebius lectum à nonnullis διὰ τοῦτο ἔχρισέ σε Θεὲ ὁ Θεός σου, idque quum obſequerentur Hebraicis litteris, nam quia *Elohim* Deus, inquit in Hebraica Scriptura eſt appellatus, quum poſitum eſſet priùs, thronus tuus, Θεὲ, ò Deus, &c. LXX. & Symmachus dixerunt in recto ὁ Θεὸς, *Deus*, Aquila verò Θεὲ, *ò Deus*, ſecutus Hebraicam dictionem quæ continet *Elohim*: ſed idem Aquila, nunc non dixit Θεὲ, *ò Deus*, verùm bis repetitum Elohim non tranſtulit primo loco Θεὲ, *ò Deus*, ſed eodem pacto ſemel ac ſecundo ὁ Θεὸς ὁ Θεὸς *Deus Deus*: quum debuiſſet ſibi conſtare voluiſſet, loco priore exprimere Θεὲ, *ò Deus*, ut ſic tota ſe haberet ſententia, διὰ τοῦτο ἔχρισέ σε Θεὲ ὁ Θεός σου. *propterea unxit te ò Deus Deus tuus*. Recitavi quoque verſu præcedente quod Hieronymus *i* teſtabatur legiſſe Aquilam vocativo caſu Θεὲ, quòd ipſe propter intelligentiam ponebat *Dee*, etiamſi Latina lingua non reciperet. Notat idem de primo nomine præſentis loci, ſeque ſatis mirari cur Aquila non ut antea cœperat in vocativo hic quoque prius nomen, ſed utrumque poſuerit in nominativo. Non rectè Bredembachius hoc loco & Ribera noſter *k* Euſebium refert affirmaſſe ab Aquila etiam nunc poſitum Θεὲ ὁ Θεὸς, *ò Deus Deus*, ſed & Euſebius fallitur, dicens hoc loco אלהים *Elohim* vocativi caſus eſſe אלהיך *elohecha* nominativi: nec verum eſt quod Hugo aſſerit, in Hebraica veritate apertè diſtingui vocativum & nominativum. Sunt indeclinabilia Hebræa nomina: & verſus 12. *quoniam ipſe eſt Dominus Deus tuus*, Hebraicè etiam eſt אדניך *adonaich*. in Pſ. 21. *l* vocativi caſus ſunt ὁ Θεὸς ὁ Θεὸς μου, אלי אלי *eli eli*, *Deus meus Deus Deus*. Sic verò apud alios auctores tum Θεὸς, tum *Deus*, invocandi caſu paſſim uſurpantur. Hoc modo nunc quod primo ponitur loco abſque ulla dubitatione ſumendum eſt, juxta communiorem ſententiam, licèt ſi ad vices attendamus, poſſet ad majorem expreſſionem intelligi repetitio ejuſdem perſonæ ungentis, ita ut quæ ungitur vocetur & ipſa Deus. Ultimo oportet obſervare priuſquam de re diſputemus, particulam *propterea*, ſicut diximus verſu 3. *propterea benedixit te Deus in æternum*, vel accipi cauſaliter, *propterea quòd*, &c. ut reddatur ratio quare dilexerit juſtitiam & oderit iniquitatem, quia ſcilicet *unxit* eum *Deus*, vel ſumi, ut denotat cur unxerit illum Deus, nempe quoniam *dilexit juſtitiam et odit iniquitatem*, Primo modo iniquitatis odium & dilectio juſtitiæ, cauſſa eſt unctionis; ſecundo, unctio eſt cauſſa priorum effectuum. Exiſtimat Ribera particulam iſtam redundare, ac tantùm præcedentia cum ſequentibus continuare, quemadmodum, *quia*, *quoniam*, & ſimiles. Expedita vocum enucleatione de quibuſdam quæ ad rem ſpectant dubitationibus, ut etiam priùs monui, breviter dicamus.

a Eccl. 19.1.
b Pſ. 118.63. Prov. 28.24. Iſa. 44.11.
c Eccl. 4.10.
d Iud. 20.11.
e Cant. 8. 13
f Iſa. 1. 23.
g Cant. 1.6.
h Ioa. 20.28.
i Epiſt. 140.
K in c. 1 Ep. ad Heb.
l verſ. 2.

A Ante omnia poſito quod verſibus præcedentibus oſtenſum eſt, Chriſtum, de quo agitur in Pſalmo, Deum eſſe, communiorem quoque opinionem ſequendo in iſtis verbis, *propterea unxit te Deus Deus tuus*, nomen *Deus* priore loco eſſe vocantis: ſequitur & confirmatio dicti dogmatis, Deum eſſe Chriſtum, & diſtinctionis perſonarum Patris & Filii, quibus tertiam Spiritus ſancti aliqui adjungi putant nomine *olei & unctionis*, quia Spiritum Sanctum appellat Eccleſia *m* ſpiritualem unctionem, & Petrus ait quòd Jeſum unxit Deus *Spiritu ſancto* n, & ipſemet apud Iſaiam *o*, *Spiritus Domini ſuper me eo quòd unxerit me*. hoc valere etiam poteſt *docens unctio p*. Idemmet præterea Chriſtus Deum ſuum vocavit Patrem, tum in cruce *q*; tum poſt reſurrectionem *r*. Sed *ſ* Athanaſius innuit Dei nomen geminatum eſſe in recto caſu, & deſignare perſonam Patris, & Spiritui Sancti, à quibus dicatur unctus Chriſtus, qui ſimul homo, ſimul filius Dei ac Deus eſt. De priore ſententia lege Damaſcenum *t* (qui tamen etiam videtur in recto caſu nomen utrum ſumere) & Irenæum *u*, Hilarium *x*, Tertullianum *y*, Novatianum *z*, Ambroſium *a*.

B Quæ ſit unctio ſeu oleum quo Chriſtus eſt unctus, magis dubium: conſtat autem non eſſe materiale ac externum, quo legimus unctos prophetas, reges, ſacerdotes, quæ Chriſto dignitates perfectiſſima quadam ratione conveniunt, ut in Commentario primæ Joannis Epiſtolæ docui, & hoc loco Thomas oſtendit. Chriſtos Chryſoſtomus in Pſalmo 104. *b* putat hoc loco Patriarchas intelligi, ut Abraham, qui ſpirituali oleo inuncti erant. Cyrus etiam à Deo ipſo Chriſtus vocatur *c*, ob regiam ſolam dignitatem: & quia deſignatus ab eo ad opus quod volebat. In Parabola demum lignorum quæ ſcribitur in libro Judicum *d*, habeatur ea iviſſe, *ut ungerent ſuper ſe regem*, quum ante Saulem nemo populi Hebræi Rex aut Judex oleo unctus fuerit. Unde & Chaldæus Paraphraſtes ibi, pro למשח *limſchoach*, *ad ungendum* reddit למנאה *lemannaah*, *ad præficiendum*. Immo qui dicitur ab Ezechiele *e cherub extentus*, rex nimirum Tyri; appellatur Hebraicè ממשח *mimſchach*, κεχρισμένος, quaſi dicas, *unctus*: nempe ad regnum, ut Chaldæus exponit, & ad maximam dignitatem evectus, & ſub typo dicti regis intelligitur de Lucifero, qui excellat inter Angelos dignitate, quia qui poſtea materiali oleo uncti ſunt Reges, in viros alios mutabantur, ut Saul *f* & David *g*, Unctio deinceps de illis dicta eſt, qui ſpiritu replerentur abſque oleo externo, quemadmodum, & apud nos id ſacrum unctionis abſolutè nominatur, in quo magis peculiariter dicitur communicari Spiritus Sanctus, ut & olim communicatus erat in Pentecoſte. Qua de re dixi Actum 2. Nomen quoque Chriſti aliàs docui retentum potiùs quàm Hebræum Meſſiæ cum alio Hebræo nomine *keſu*, ut intelligatur idem Salvator Gentium & Judæorum: quemadmodum eadem de cauſſa tradit Auguſtinus *h* ſimul retineri *Abba* & *Pater*. Egi præterea de unctione in Pſalmo 22. *i* docuique nonnullis videri, oleo externo unctos reges ac ſacerdotes tantùm, ita ut quod de Eliſæo ſcribitur *k*, de ſpirituali ſit accipiendum. Denique oleum externum deſignabat dicatas & quaſi ſacratas Deo perſonas, quas tangere nefas eſſet: D eminentem earundem dignitatem ſupra alias: illas excellere debere miſericordia, cujus oleum eſt ſymbolum. Legendi Cyprianus *l* & Chryſoſtomus *m*. Item ibi monui ſentire aliquos eodem oleo materiali unctos utroſque, quod alii minùs approbante eo quòd ſacerdotale vetetur aliis communicari putant diſpenſatum à Deo cum David, qui *oleo ſancto unctus* dicitur *o*, & cum Salomone, quia Sadoceum unxiſſe ſcribitur oleo quod *ſumpſit de tabernaculo* p; ſed hæ rationes non convincunt.

Jam verò unctio Chriſti ſpiritualiter ſumpta, intelligitur à nonnullis de ſola declaratione ac manifeſtatione divinitatis & gratiæ unionis hypoſtaticæ, quod in baptiſmo Patris voce appellatus eſt *filius dilectus*, et columba Spiritum Sanct. repræſentans deſcendit ſuper illum *q*; ex eo verò tempore poſt jejunium cœpit prædicare, ac miracula edere. Indicat hoc quod Chriſtus *plenus Spiritu Sancto*, poſt Baptiſmum *regreſſus à Jordane*, & poſt jeju-

m Hymn. Veni creator
n Act. 10. 38
o c. 61. 1.
p 1. Ioa. 2. 27.
q Matth. 20 42.
r Ioa. 20.17.
ſ de unita deitate.
t l. 3. c. 4.
u 4 c. 6.
x l 3. c 6.
y 4 de Tr.
z cont. Prax. c. 13.
Oleum quo Chriſtus unctus eſt, quale.
a de Trin. c. a. 9.
b 1. de fide, cap. 2.
c verſ. 15.
d Iſa. 45.1.
e c. 9. 8.
f c. 28. 14.
g 1. Reg. 10. 6.
h c. 16: Chriſti & Jeſu nomen Abba Pater, currententa.
i de Spir. & littera c. 32. ſer. 13. de vir. Apoſt.
k verſ. 5.
l 3. Reg. 19. 16.
Oleum externum. qui deſignaret.
Oleum miſericordiæ ſymbolum
m Serm. de unct.
n Hom 1. in Ep. ad Rom. & Ep. 4. in Ep. ad Phil.
o Ex. 30. 32.
p Pſ. 88. 21. 3. Reg. 1. 39.
q Matth. 3. 10.

jejunium *in virtute ſpiritus veniens Nazareth*, dixit A impletam in ſe ſcripturam Iſaiæ. *Spiritus Domini ſuper me propter quod unxit me a*: præterea Petrus illis verbis *b*, *vos ſcitis quòd factum eſt verbum per univerſam Judæam, incipiens à Galilæa poſt baptiſmum, quod prædicavit Joannes: Jeſum à Nazareth, quomodo unxit eum Deus Spiritu ſancto & virtute, qui pertranſiit benefaciendo, & ſanando omnes oppreſſos à Diabolo, quoniam Deus erat cum illo*. In hac ſententia Chryſoſtomus, Hilarius *c*, Ambroſius *d*, ponendi ſunt, quum tempus unctionis Chriſti ajunt fuiſſe tempus illud baptiſmi: nam natum Chriſtum Angeli *Salvatoris* & *Chriſti* quoque nomine appellaverunt *e*. Simeon etiam reſponſum acceperat viſurum ſe *Chriſtum Domini f*. Per hoc teſtimonium, inquit Hilarius, ſanctificatæ in Chriſto carnis unctio ſpiritalis virtutis cognita eſt. Potuit auctores opinionis movere ne cogerentur dicere cecidiſſe ſub Chriſti meritum ipſammet unctionem hypoſtaticæ unionis, ſicut præ ſe ferunt illa verba, *propterea unxit te Deus*, &c. Itaque juxta iſtos unctio & oleum eſt gratia unionis hypoſtaticæ: quatenus declarata eſt divino B teſtimonio propter merita Chriſti in diligenda juſtitia & odio habenda iniquitate. Concordant Græci multi ac Latini ferè omnes, videlicet, unctionem conſiſtere in unione hypoſtatica: quam unctionem præfiguratam docet Auguſtinus tum in lapide quem Jacob unxit; *g* tum in regibus & ſacerdotibus, Prophetis, Hebræis, qui ſoli inter omnes aliorum populorum reges, ſacerdotes, prophetas ungebantur. Lege Nazianzenum *h*, Origenem *i*, Optatum *k*, Vigilium *l*, Juſtinum, in Tryphonem (qui de lapide quoque meminit quem ritè Jacob oleo inunxit) Petrum Damianum *m*, Cyrillum Alexandrinum *n* Athanaſium *o*, Damaſcenum *p*, Gregorium *q*. Thomas præterea explicat, ideo operatus es juſtitiam, ut Deus ungat te, & meruiſti non unctionem, ſed manifeſtationem ejus: quaſi ungi Chriſtum, ſit nominis ejus odorem famamque ſpargi, ac *pleum effuſum nomen ejus eſſe r*. Operationem juſtitiæ attendit præſertim in paſſione, manifeſtationem unctionis in exaltatione apud C omnes populos credentes in eum: hanc exaltationem ait meruiſſe per paſſionem: denique notat in Scriptura dici aliquid fieri, quando innoteſcit. Athanaſius *ſ* reſpondet idem quantum ad manifeſtationem in Jordane, ſed unctionem vult conſiſtere in gratia ſanctificante, de qua dixerit Chriſtus *t*, *Ego ſanctificabo me ipſum*: non quòd, ut objiciebat Arius, & Euſebius, revera meruerit, ut filius Dei fieret, nimirum adoptione, qui citra etiam Incarnationem, non eſſet nec ſit naturalis & conſubſtantialis filius Dei. Atqui *ſanctificare* eo loco Joannis eſt dedicare ſeipſum ac veluti conſecrare & offerre. Hieronymus in commentario ſumit oleum exultationis pro gloria reſurrectionis, aſcenſionis, dominationis, qua velut oleo fuerit Chriſtus delibutus. Idem facit Eligius *u*. Auguſtinus propterea unctum dicit ad hoc ut diligeret juſtitiam, & odio haberet iniquitatem firmiter, & immobiliter, ut Athanaſius *x* quoque loquitur, & *y* Cyrillus Alexandrinus, quia ceteri homines cum primis parentibus declinaverant à juſtitia, ita ut qui tali modo di- D lexit Verbum Dei juſtitiam & odit iniquitatem, unctum fuerit, ut ſic in Chriſto qui Deus & Homo eſt; natura humana perfectam de Diabolo victoriam conſequeretur. Iſidorus *z* hanc appellat cœleſtem infuſionem, & virtutem Spiritus ſancti, qua fuerit conſecratus. Mihi placet per *oleum* vel etiam *unguentum* ex pluribus rebus compoſitum omnia quæ dicta ſunt intelligi: quum facile ſit proprietates materiales de quovis iſto ſpirituali demonſtrare, ut Ruffinus facit ac Thomas, aliique præſertim de Spiritu ſancto gratiaque ipſius. Rectè autem *exultationis lætitiaque oleum* dicitur, quia Orientales tempore lætitiæ ungebantur, ita ut promittatur *oleum gaudii pro luctu* a, qua de re dictum in libro Sapientiæ *b*. Eſt verò *gaudium in ſpiritu Sancto* c, & unus de fructibus ejus *d*. Oleum lætitiæ Ambroſius *e* ait Spiritum ſanctum dici, ut intelligamus nulli creaturæ tamquam humori miſceri, neque creaturam eſſe: & non corpus ungere, ſed intima cordis illuminare. Tali oleo unctum Chriſtum, quia non eguit externo ad fomentum vul-

a Luc. 4.18. & ſeq.
b Act. 10. 37. 38.
c 11. de Trin.
d in c. 1. Ep. ad Hebr.
e Luc. 2. 11.
f Ibid. 26.
g Gen. 28. 18
h Or. 2. de filio, & alibi
i 2. Priarc. c. 6. & l. 4. c. ult.
K l. 4.
l l. 4.
m Serm. 34. de S. Chryſ. 20.
n Anath. 7. & theſ. c. 2. & 3. c. Iul.
o Or. 2. c. Ar.
p l. 4. c. 6.
q l 7. 17. 61.
r Cant. 1. 3.
ſ Or. 2. c. Arian.
t hom. 17. 19
Loci Joannis expoſitio.
u Hom. 9.
x Supra.
y 8. Theſ. c. 1.
z de Nat. c. 15.
Apud Orient. tempore lætitię ungimus.
a Iſa. 61. 3.
b c. 2. 7.
c Ro. 14. 17.
d Gal. 5. 25.
Oleum lætitiæ Spiritus ſanct.
e 1. de Spir. S. c. 8.

A nerum ſuorum & corporis fatigationem, quum faciat exultare morituros; triſtitia mundum exuat, mœſtæ fœtorem mortis aboleat. Tamquam oleum Spiritus ſanctus extat, & ſuperfertur *f*, & ſunt *miſerationes ſuper omnia opera* g: *ſuavis* eſt *h*: diffunditur *i* & communicatio vocatur *k*: fovet ac nutrit calorem charitatis tamquam *lampas ignis & flammarum* l: *inſpiratio* ejus lumen accendit, *datque intelligentiam*: *m* dolores lenit curatque: tali unguento inunctus alios tangendo ungit, ſubit ac penetrat, exhilarat & roborat. R. Salamon ſcribit cum R. Kimhi, *oleum exultationis* vocari, quia totus Mundus exultaturus eſt, quando Rex Meſſias unctus, electus, miſſu in Mundum à Deo fuerit. Id Angeli gaudium nato Chriſto annuntiaverunt *n*: ſic verò in Cantico *o* poſt *nomen effuſum ſicut oleum*, dicitur, *exultabimus & lætabimur in te*. Cyrillus Hieroſolymitanus *p oleum exultationis* dici docet Spiritum ſanctum quo Chriſtus unctus eſt, quoniam eſt auctor & cauſſa exultationis. Aio deinde, ſi *oleum* ſumas pro gratia ſanctificante & inhærente, Chriſtum præter unionem hypoſtaticam B ea præditum fuiſſe, quamvis ad ſanctitatem & juſtitiam neceſſaria omnino non fuerit, ſed ſufficere potuerit dicta unio, ut communior habet ſententia, multoque minùs eguerit illa ut aſſumeretur humana natura ad unionem hypoſtaticam, ſed ut magis connaturali modo denominaretur ſanctus, & per connaturalem quaſi potentiam, opera gratiæ operaretur. Locum quidem iſtum Patres fere declarant, ſicut & Iſaiæ *q* quem expoſuit Chriſtus *r*, *Spiritus Domini ſuper me, propter quod unxit me*; & Danielis *ſ*, *Ungetur ſanctus ſanctorum*: & Petri *t*, *Unxit eum Spiritu ſancto & virtute*, de hypoſtatica unione, ſeu de divinitatis præſentia. Citat multos noſter Suarez *u*, qui etiam affirment nomen Chriſti impoſitum eſſe ex oleo quo formaliter unctus eſt; conſtat verò præciſè concepta unione hypoſtatica nomen id illi convenire; fuiſſe verò gratiam in Chriſto creatam habitualem & inhærentem, colligit ex hoc loco Athanaſius *x*, ut priùs dixi, dicens, Chriſtum gra- C tiam accipere ut homo eſt, dare ut Verbum; & Cyrillus *y* Alexandrinus qui ſcribit hoc ſenſu nos, quod ait Joannes *z*, unctionem habere à ſancto, & hanc in Chriſto fuiſſe certum eſſe propter præſentem locum, & alios Petri in Actibus Apoſtolicis *a*, nos ea de cauſa vocari poſſe Chriſtos, illum qui abſolutè nominatur Chriſtus, non eſſe tantùm Chriſtum, ſed etiam Deum. Eadem habet Euſebius *b*, Ambroſius *c*, Hieronymus, *d*, Auguſtinus *e*, & confirmat Ambroſius verbis Pſalmi myſticè acceptis de unguento, quod *ex capite Aaron deſcendit in barbam & in oram veſtimenti ejus f*, ideſt, ut placet Hieronymo *g*, de divinitate ad virum perfectum Chriſtum, inde ad alios. Auguſtinus oleum inviſibile quo unctus eſt Chriſtus, non ætatis anno trigeſimo quum baptizatus eſt, ſed quando caro in utero Virginis eſt Verbo Dei copulata, quum famulus & præcurſor *ab utero matris Spiritu ſancto repletus ſit h*, tradit eſſe donum gratiæ, idque viſibili ſignificari unguento, quo baptizatos ungit Eccleſia. Plura idem Suarez *i*, ſtatuens hoc tamquam de fide, quod ſanè D mihi quoque perſuadeo. Ex dictis ſequitur juxta valde communem ſententiam, propter unctionem tum hypoſtaſis divinæ, tum gratiæ infuſæ & actualis auxilii ſeu providentiæ divinæ, quæ debetur naturæ ſic ſuſtentatæ, ut nihil nunc dicatur de viſione beatifica, redditum Chriſtum impeccabilem: atque hac in re inter alias unctum fuiſſe *præ conſortibus ſuis*. Athanaſius & Cyrillus antea citati colligunt argumentum ex hoc loco, explicando de conjunctione divinitatis cum humanitate, negabat Apollinaris eſſe in Chriſto animam & voluntatem, ne cogeretur concedere peccati capacem: reſpondebat ei Athanaſius *k*, timendum non eſſe, quia per ipſam aſſumptionem naturæ humanæ ad hypoſtaſim divinam voluntas impeccabilis reddita eſt, Epiphanius *l* ait, ſi culpa inveniretur in humanitate Chriſti, refundendam in divinitatem, vel hanc in illa non habitare perfectè. Idem Apollinari quod Athanaſius, reſpondet Ambroſius *m*, Hilarius *n* tam id repugnare dicit, quàm ut Chriſtus non ſit Chriſtus. Plura colligit aliorum ad hoc teſtimonia Suarez *o*, aliique exponentes quæſtionem

f Gen 1.2.
g Pſ. 144. 9.
h Sap. 7. 22. e. 12 1. c. 15.
i 2. Cor. 6 6.
i Rom. 5. 5.
k 2. Cor. ult. 4.
l Cant. 5 6.
m Iob 32. 9.
n Luc. 1. 10.
o cap. 22. 3.
p Catech. myſt. 5. 3.
q c. 61. 1.
r Luc. 4. 18.
ſ c. 9 24.
t Act. 16. 38.
u 3. p. tom 1. diſp. 18. ſect. 1.
x or. 2. cont. Arianos.
y ep. ad Sal. tom. 1. conc. Eph. c. 2.
z 1 ep. 2. 20.
a c 4. 27. c. 10: 38.
b 1. hiſt. c. 1. 4. de dæmonſ. c. 15.
c 1. de Spiri. ſancto c. 8.
d 15. de Trin. c. 26.
e in c. 3. Abac.
f Pſ. 132. 2.
g in c. 26. Matth.
h Luc. 1. 15.
i 3. e; t. 1. diſp. 18. ſect.
Chriſtus impeccabilis.
Athanaſii & Cyrilli argumentum ex hoc loco.
Apollinaris in Chriſto quid negans.
k l. de Incar.
l in Amor.
m de Incarn. c. 7.
n 10 de Trin.
o 3. p. tom. 1. diſp. 4. ſe. 2.

15. tertiæ partis. Ratio eſt quam indicat Epiphanius & Ambroſius, quia peccatum tribueretur Chriſto, & denominaretur, peccans Deus, ſicut moriens. Et quamvis mors Deo repugnet formaliter, tamen per communicationem idiomatum non cenſetur abſurda prædicatio mori Deum, quia mors in ſe mala non eſt, poteſtque propter honeſtum finem quodammodo aſſumi à Deo, approbari, deificari: quæ dignitas non poteſt culpæ, quæ per ſe mala eſt, convenire. Accedit quòd quando plures naturæ, appetitus, voluntates componunt veluti eamdem naturam, pertinet ad ſuperiorem ut in officio contineat inferiorem, & ad id quod eſt honeſtum dirigat, ſi poſſit; ſicut in nobis ad appetitum rationalem, ut ſenſitivum. De peccato habituali non per proprium actum relicto, ſed originali etiam, ſi Chriſtus more ceterorum hominum conciperetur, idem ſentiendum, propterea quòd eo naturæ momento Verbum intelligeretur ſuſtentare naturam humanam, quo nunc quivis intelligitur ſubſiſtere: nemo autem peccatum originale contrahit, niſi jam in priore momento naturæ intelligatur ſubſiſtere. Tandem ſive loquaris de Chriſto, qui ordinario ceteris modo conciperetur, ſive de Verbo, quod ſuſtentatam ſuo creato ſuppoſito naturam, & habituali peccato infectam aut originali aut alio, aſſumeret, diſtruendo præcedens illud creatum ſuppoſitum, hypoſtaſis divina per ſuam præſentiam ſanctificaret ac deificaret dictam naturam, proindeque peccati maculam expelleret, afficeretque hominem illum Deo gratiſſimum, & cui deberetur gratia & gloria: atque, ut antè dictum eſt, repugnat etiam talem peccati maculam aſſumi, approbari, deificari; & cum tanto Dei amore talique gratia ac dignitate ſumma repugnat naturam habere in ſe unde ſit digna odio & cenſeatur Dei inimica. Immo quum ſpectet ad perfectam ſanctitatem alicujus perſonæ, non admittere ullam culpam, ſed expellere ſtatim ſi poſſit, quia non eſt expetenda per ſe, nec ad honeſtum finem poteſt referre, utpote intrinſecè mala, neceſſariò fit ut nec venialis quidem peccati maculam ſecum pati poſſit divinum illud oleum hypoſtaſis increatæ, quo natura humana ungatur. Sed & de habitibus vitioſis licèt formaliter non ſint peccata, multo longe probabilior opinio eſt quæ negat, quia nulla ratio bonitatis vel appetibilitatis in iis eſt: item quæ de qualibet ignorantia tum actuali, tum habituali, & de fomite, ſaltem quantum ad inclinationem in actus ita inordinatos, ut voluntariè haberi non poſſint abſque peccato. At de his magis accuratè in ſcholaſticis; abundè nunc ſatis pro inſtituto.

Mors Deo repugnat formaliter.

Si Chriſtus more ceterorum hominum conciperetur quid ſentiendum de peccato habituali.

Aliud eſt quod hinc etiam infert Damaſcenus *a*, citans Gregorium Theologum, Cyrillum Alexandrinum, Athanaſium, Chriſti nomen quod *unctum* ſonat, non convenire menti ſeu animæ, quæ, ut ſentiebat Origenes *b*, ante carnem ex Virgine aſſumptam, copulatam fuerit Deo Verbo, quia non ſunt antiquiores corporibus animæ, ſed quum in ejuſdem Virginis utero caro divinitate perfuſa ac delibuta eſt. Abſurdior hæreſis Photini ac Neſtorii, priùs hunc hominem fuiſſe, quàm fuerit Deus ſive unitus Deo; unde ſequitur, non veram incarnationem ſed unionem tantùm accidentalem fuiſſe. Refellit iſtam hæreſim inter alios Gregorius ad Epiſcopos Hyberniæ ſcribens *c*. Quòd autem hìc tempore præterito dicatur, *unxit te Deus*, reſpondet Damaſcenus eſſe loco futuri, ut loqui ſæpe ſcriptura ſolet; ut *d*, *in terris viſus eſt & cum hominibus converſatus eſt*: item *e*; *ſuper flumina Babylonis illic ſedimus & flevimus*; nec dum enim, inquit, hæc contigerant. Auguſtinus *f*, Maximino idem reſpondet. Idem produnt hiſtorici, ſuis duces in concionibus uſurpare, ut excitent milites; *Vicimus, ſi animo forti ſtrenuoque fueritis*. Porro etiam Auguſtinus refellit Maximinum, qui quum vereretur ne Spiritus ſanctus quo unctus eſt Chriſtus, major videretur homine Chriſto, quia qui ſanctificat, eo qui ſanctificatur major eſt, volebat *olea exultationis* eam lætitiam ſignificatam, quia Filius exultaſſet cum Patre quando eſt condita creatura. Ipſemet Chriſtus, ut Deus, unxit ſeipſum ut homo erat, quovis modo ſumas unctionem pro dono creato. Sed non arbitror id bene probari verbis illis *g*, *Ego ſanctifico meipſum*, ut contendit Martinus à Carcere; ſignificant enim quod ſe offerebat ſponte tamquam ſacrificium pro aliis. Refert Hieronymus *h* opinionem exiſtimantium complendam hanc prædictionem in mundi occaſu; quod videtur item Origenes *i* ſenſiſſe. Legendus quoque Fulgentius de unctione Chriſti ſecundùm humanitatem. Eamdem innuit Chryſologus *k*, & Cyrillus Hieroſolymitanus *l*: ſed ſecundùm divinitatem Athanaſius quem citat Euthymius *m*, ita etiam declarans *dilectionem juſtitiæ odiumque iniquitatis*, nimirum immobiliter; & ab eo qui Deus eſt, Verbum Patris, judex. Quæri poteſt, an quia *dilexerit* Chriſtus *juſtitiam & oderit iniquitatem*, unctus fuerit oleo illo, de quo hactenus egimus, poſito videlicet particulam *propterea* accipi ætiologicè & cauſſaliter, non ut finaliter ſumitur; quaſi propterea ſit unctus ut diligeret juſtitiam, odioque haberet iniquitatem.

a l. 4. c. 6.
b 2. Pet. c. 6.
Non ſunt antiquiores corporibus animæ.
c lib. 9. epiſt. ep. 61.
Præteritum pro futuro.
d Bar. 3. 38.
e Pſ. 126. 1.
f 3. cont. Maximin. c. 16.
Maximinus ab Auguſtino impugnatus circa unctionem Spiritus ſancti in Chriſto.
g Ioa. 17. 19.
Loci Joannis expoſitio.
h 1. cont. Celſum.
i 3. ad Thraſymund. c. 13. & 14. & 1. ad Ferrandum Diac. reſpon. 3.
k Serm. 160.
l Catech. myſtag. 3.
m 1. p. pan. 102.

Sextus demum Quæſtionis eſt de merito. Utrum meruerit Chriſtus Incarnationem: quæ quæſtio extendi poſſet ad gratiam habitualem ſanctificantem. De gloria enim corporis, exaltatione nominis, ſalute noſtra, concedunt omnes ſub Chriſti meritum cecidiſſe. Uno verbo ſatisfaciendum Quæſtioni ſcholaſticæ, quòd anima Chriſti, vel humanitas, nec potuit etiam mereri electionem ſive prædeſtinationem ad Unionem hypoſtaticam: quia voluntas Dei & electio de unione hypoſtatica vel de gratia ſanctificante, quæ manat veluti ex illa, tamquam radix & cauſſa meriti, præſcientiam meriti ipſius antecedit: quemadmodum nulla perſona Angelica, vel humana totam prædeſtinationem ſuam poteſt mereri, immò propriè humanitas, vel anima meriti capax non eſt, niſi ut ſubſiſtens; nullaque forma accidentalis, potiſſimùm extrinſeca, nec habens intrinſecam & neceſſariam connexionem cum ſubſtantia, præcedit ordine naturæ ſubſiſtentiam, ſubſiſtentia autem animæ & humanitatis Chriſti à ſubſiſtentia Verbi, ideoque prius concipitur Chriſtus ſubſiſtens, & unio hypoſtatica jam facta, quam concipiatur meritum animæ, aut humanitatis. Nihilominus eſt probabile, Deum potuiſſe velle conferre humanitati gratiam unionis hypoſtaticæ, non abſolutè, ſed tamquam ſub conditione, atque cum quadam dependentia à futuris operibus, & ut in præmium eorum: & dicta unio quamvis præcedat tempore aut natura, non fit per modum gratiæ gratis aut ſine meritis, datæ; ſed per modum ſolutionis anticipatæ, quo pacto merita ut futura & prævisa executionem Incarnationis præcederent, & Chriſtus revelatam ſibi talem ordinationem acceptare potuiſſet, ac referre opera ſua ad illam implendam, & ad Incarnationem non obtinendam ſed ſolvendam. Valet exemplum Regis qui militi tribuat equum, & arma velut ſtipendium futuri laboris, præmiumque meritorum quæ ſunt futura, dicti equi & armorum adminiculo. At reipſa & de facto non meruit Chriſtus unionem hypoſtaticam per ſe ullo modo. Etenim ſcripturæ hoc donum ſimpliciter adſcribunt amori, pietati, gratiæ, benignitati, viſceribus miſericordiæ Dei *n*; & Gabriel nuntiavit Mariæ, fore ut *quod ex ea naſceretur ſanctum vocaretur Filius Dei o*. Communis quoque de re ſententia eſt, quam præcipuè Auguſtinus *p* explicat & probat. Si objicias verba præſentis loci, *dilexiſti juſtitiam, & odiſti iniquitatem propterea unxit te Deus*, &c jam pridem reſpondi, exponendo etiam de incarnatione ipſa in ſe non de ſola manifeſtatione, non ſignificare cauſſam meritoriam, ſed finalem, ſcilicet ideo ſic unctum eſſe ut odio haberet iniquitatem & juſtitiam diligeret. Hilarius *q*, meritum quidem in verbis hujus loci agnoſcit, ſed ſine dubio intelligit de merito quod jam exiſtens Chriſtus habuit, ac ſecundùm ea quæ cadere potuerunt ſub meritum ipſius. Conſequens & poſterior inquit *r* cauſſa numquam refertur ut prior ſit, quia meruiſſe, aliquid poſterius eſt, quam eſſe qui poſſit mereri: mereri enim ejus eſt qui ſibi ipſe meriti acquirendi auctor exiſtat. Illum alium ex Apocalypſi *ſ* locum, *Dignus eſt Agnus qui occiſus eſt accipere divinitatem*, quaſi cauſſam denotet occiſionem ob quam divinitatem accipere meruerit, exponunt paſſim quantum ad manifeſtationem divinitatis quam per paſſionem Chriſtus meruit. Quamquam textus Græcus pro *divinitate* habet *divitias*, πλοῦτον, exceptis paucis libris.

Utrum meruerit Chriſtus Incarnationem.

Reipſa & de facto non meruit Chriſtus unionem hypoſtaticam per ſe.
n Joan. 3. 10. Ep. 2. 4. Tit. 3. 4. Lu. 1. 78
o Luc. 2. 35.
p de præd. ſa. c. 15. de bono perſever. c. ult. de cor. & gra. c. 11. 12. de Trin. c. 17. l. 15 c. 16. Ev. c. 36. & 49. tr. 2. in Ioa. q. 4. de Trin.
r l. 11.
ſ c. 5. 12.
Loci Apocalypſis expoſitio.
De gratia habituali ſanctificante in Chriſto.

De gratia habituali ſanctificante, quam nonnullos dixi per *oleum lætitiæ* accipere, videtur æquè certum, ut de unione hypoſtatica, de facto ac de re ipſa, non eſſe Chriſto datam propter meritum ipſius, ſed ut connaturalem proprietatem ex ea manantem: ſive propter valde congruentem rationem ut una cum illa adeo magna & hæc efficienter communicetur à Deo. Hieronymus *a* citans Francofordienſe *b* Concilium, docet differre nos à Chriſto, quòd hic per naturam, quia in illo plenè fuit divinitas; nos per gratiam uncti ſumus. Baſilius *c*, naturalem ait Chriſto unctionem olei Spiritus ſancti gratiæque, & proprietatem ad boni proſecutionem atque ad iniquitatis fugam: ceteros labore ac exercitatione hæc aſſequi. Denique omiſſis plurimis tum ſcripturarum aliarum, tum Patrum teſtimoniis, perſuadet paullo antè indicata ratio quoniam Dei Filio debetur maxima perfectio participatioque ſummorum donorum Dei, qualis eſt gratia, & habitus operativi virtutum, ſcientia, gloria, &c. præterea quia non ſolum unio hypoſtatica, ſed gratia quoque habitualis in Chriſto principium meriti fuit, ideoque non magis ipſa ſub meritum Chriſti cecidit, quàm illa; ne actu ſupernaturali operatus eſt umquam, niſi per proportionatum, ut ita dicam, & connaturale principium ejus qui eſt habitus ſupernaturalis, & idcirco non meruit per talem actum qui eſſet prior tali habitu. Ad oleum gratiæ revocantur habitus alii infuſi, tum verò ſcientiæ, quam Joannes *d* appellat unctionem docentem; quod oleum conferri poſſet cum eo quo clypei ipſi ungebantur, ut colligitur ex clypeo Saul *e*: & quod Iſaias *f* dicit, *ſurgite arripite clypeum*. Hebraicè eſt, *ungite*: ut ibi notant Vatablus, & Clarius. Spectari demum poteſt in hoc epithalamiali Pſalmo uſus olei non infrequens nuptiis.

a ep. 140.
b ep. ad Epiſc. Hiſp.
Chriſtus per naturam, nos per gratiam uncti ſumus.
c hoc loco.
d 1. Ioa. 2. 20.
e 2. Reg. 1. 21
f c. 22. 5.

Alia reſtat dubitatio loci hujus qui propter celebritatem ac difficultatem nos tamdiu detinet, quos intelligat David participet ſive conſortes, præ quibus aſſerit *oleo lætitiæ unctum* Chriſtum: quæ verba Paulus *g* etiam recitavit. Satis communis expoſitio eſt comparare voluiſſe cum iis qui ungebantur in vetere Teſtamento materiali oleo & externo, præſertim cum regibus, quia rex appellatus erat paullo antè Chriſtus, qui & κατ' ἐξοχὴν nomine Κριςῦ & משוח *meſchach*, vocatur, & ut Lactantius *h* teſtatur, in quibuſdam Græcis ſcripturis quæ malè de Hebraicis interpretatæ erant ἠλειμμένος, ideſt, ungendo curatus, ſcriptum inveniebatur, ἀπὸ τοῦ ἀλείφεσθαι, quamvis utrolibet nomine rex ſignificetur. Sed placet potiùs cum Hieronymo *i* & aliis, ut ſit comparatio cum omnibus qui habeant cum Chriſto communionem, non modò naturæ humanæ, ſed etiam gratiæ, quam ejuſdem rationis per ſe eſſe multo probabilius eſt. Participes Chriſti factos nos Apoſtolus *k* ſcribit; *ſi tamen initium ſubſtantiæ ejus uſque ad finem firmum retineamus*: & unctionis ſuæ vocabulum nobis Chriſtus tribuit, inquit idem Hieronymus, ut ab *uncto* vocemur *uncti*, ideſt, à *Chriſto Chriſtiani*. Homo ſimilis nobis & *in ſimilitudinem factus* l; & qui *quia pueri participaverunt carni & ſanguini, & ipſe ſimiliter participavit eiſdem* m; dedit de ſpiritu ſuo, fecitque ut *de plenitudine ipſius* acciperemus *n*, cui non *ad menſuram* datum fuerat *o*. Dicere Chriſtum poſſis in candelabro Eccleſiæ aureo lampadem ſuper caput ipſius, unde infundatur oleum ſeptem lucernis & infuſoriis ipſarum, atque juxta lampadem duas olivas ſpicaſve illarum *p*, ideſt, duplicem dignitatem regalem ac ſacerdotalem. Sicut David ter unctus eſt, ſic quodammodo Chriſtus, quemadmodum in Pſalmi 26. titulo declaravimus. Major gratia Chriſti abſque comparatione quàm omnium fuit, at à primo conceptionis inſtanti ſimul totam accepit, poſtea illius dumtaxat manifeſtatio major & major ſucceſſu temporis, ac ut ſe varia obtulit occaſio, facta eſt. Hieronymus *q* de oleo loquens leproſi *r* & prophetæ, ſacerdotis regis, dicit qui ungatur illo quod *exultationis* hìc dicitur, unum cum Deo ſpiritum effici: & ubi Pater ac Filius eſt, ibi etiam illum eſſe futurum: hoc tamen rarum eſſe, & in hujuſmodi Chriſtorum ſalutem egredi de loco ſuo Deum. Propria quadam ratione hominis Chriſti participes conſorteſque dici poſſunt, & Chriſtus propter homines etiam exteriùs unctos vocatur, *Rex regum & Dominus dominantium ſ*, & non tantùm quia præſtantiſſimus omnium qui materiale regnum habeant. Unde quod Pſalmo 109. *t* legimus, *Tecum principium*, &c. vertunt alii, *populus tuus princeps ſpontanei, in die virtutis*, ſeu fortitudinis, ideſt, crucis, ſicut Cineas Pyrrho dixit de Roma viſiſſe ſe civitatem regum, & Iſaias *u negotiatores* Tyri eſſe *principes*. Quum autem gratiæ Angelorum idem Chriſtus cauſſa fuiſſe credatur, quæ pariter ejuſdem rationis cum noſtra eſt, poteſt de Angelis quoque intelligi, quum dicitur Chriſtus unctus *præ conſortibus* ſive participibus ſuis. Innuit id ſanè Paulus *x*, dum ut ante ferat Angelis Chriſtum, profert hunc locum, & de Angelis alium ex Pſalmis *y*, ubi habetur, *qui facit Angelos ſuos Spiritus, & miniſtros ſuos flammam ignis*. Hugo Cardinalis in epiſtolam ad Hebræos, explicat per *conſortes* tum homines tum Angelos, qui partem gratiæ accipiant, Chriſtus plenitudinem, Cajetanus hoc loco exponit de univerſis creaturis intellectum habentibus, quamvis *oleum* ſumat pro unione hypoſtatica. Placet etiam Eugubino, & Agellio extendi ad Angelos, favetque Athanaſius *z*. Hoc pacto dici poteſt omnes *in odorem unguentorum* Chriſti cucurriſſe *a*. Sicut ergo ait Origenes *b*, aliud eſt unguenti ſubſtantia, aliud odor ejus, ita aliud eſt Chriſtus, & ejus participes. Alluſio eſt ad electos in reges inter plures alios, ut Sauli contigit & David. Ritus porro uſurpandi olei in inauguratione regum viget apud aliquos Chriſtianos ſacramque de cœlo ad Francorum unctionem ampullam miſſam nemo eſt qui ignoret. *Electus* eſt hic *dilectus ex millibus c*, aut juxta verſionem aliam ex Hebræo, *Vexillifer*, ſeu vexillatus, hoc eſt, adeo inſignis ac ſi vexillo demonſtraretur, vel præ ſe ferret vexillum. Idcirco etiam ſolet appellari *puer Dei electus d*, & *Chriſtus Dei electus e*, quaſi elegerit Deus in ipſo cunctos non homines modo ſed Angelos etiam; quos, & Paulus *f* nominat *electos*. Hinc infert Virgilius *g* Verbi naturam unctam non eſſe, quia conſortes ſecundùm ſe habere non potuit. Quod Argumentum facit etiam Hieronymus *h* & Ambroſius *i*. Cyrillus Alexandrinus *k*, colligit conſortes, & participes intervallo penè immenſo, differre ab eo qui excellenter Chriſtus dicitur, ita ut etiam dicatur Deus, quum alii Chriſti vocari poſſint, & eorum matres χριστοτόκοι, at non Θεοτόκοι. Lege quoque Rupertum in Apocalypſis initium. Cyrillus *l* Hieroſolymitanus chriſmatis ſacramentum docet eſſe hoc *oleum exultationis*, quo nos qui Chriſti ſumus conſortes participeſque, ungimur: & quemadmodum panis Euchariſtiæ poſt Sanct. Spirit. invocationem non ampliùs eſt panis communis, ſed eſt Corpus Chriſti, ſic & ſanctum hoc unguentum non ampliùs eſſe unguentum nudum neque commune, poſtquam jam conſecratum eſt, ſed eſſe chariſma Chriſti, quod adventu Spiritus ſancti per ipſius divinitatem energiam habet; quo frons & alii ſenſus ſymbolicè inunguntur; & corpus quidem iſto viſibili unguento perungatur, anima verò ſancto vivificoque Spiritu ſanctificetur. Optatus *m* innuit hoc oleo deſignatum oleum chriſmatis, quemadmodum & per deſcenſum Chriſti in aquam, baptiſmum, illud aliud ſacramentum per teſtimonium Patris ungentis, & ſpirituale oleum in imagine columbæ mittentis, ex quo inſidente ſuper caput, & eum perfundente, cœperit dici Chriſtus, & pro manuum impoſitione vox ejuſdem Patris fuerit. Ad eumdem modum poſt aquæ lotionem, olei Ezechiel *n* unctionem ſubjungit, tum ornamenta alia ſimilia his quæ adduntur etiam in hoc Pſalmo. Cyprianus *o* item locum iſtum eadem ratione accipit, multa diſſerens de oleo, appellanſque omnes Chriſtianos propterea quodammodo ſacerdotes: præterea Hilarius *p*. Poſſet vero vitta linea qua frons cingitur, videri diadema, quod nil aliud olim propriè erat. Aliud eſt oleum infirmorum, de quo Jacobus *q* & Marcus *r* narrant eo uſos diſcipulos ad curandos infirmos: Chriſtus quia totus unctus manibus unguento divino delibutis ac ſacratis, immediatè curabat, is quem inveniens Deus, ideſt, eligens, *oleo ſancto ſuo* unxit *ſ*: & ut *olivam fructiferam* poſuit *in domo ſua t*: & *olivam ſpecioſam u*: alios ut *olivas novellas* x: & *quaſi olivam* conſtituit *gloriam ejus y*: ſecundùm dignitatem prophetalem, regiam, ſacerdotalem. Macarius *z* ſenior Ægyptius ſcribit quemadmodum ab igne accenduntur

g Hebr. 1. 9.
h l. 4. c. 7.
i ep. 140.
k Heb. 3. 14.
l Phil. 2. 7
m Heb. 2. 14.
n Ioan. 1. 16.
o c. 3. 34.
p Zach. 4.
Chriſti gratia à primo conceptionis inſtanti tota fuit: ſed ſucceſſu temporis major ac major manifeſtata.
q in 2. Mar.
r Levit. 14.
ſ Apoc. 19. 16. 1.
t verſ. 3.
u cap. 23. 8.
x Heb. 1. 6. & ſeq.
y Pſ. 103. 4.
z Ser. 2 cont. Arian.
a Cant. 1. 4.
b 2. Periarc. cap. 6.
Ritus uſurpandi olei in inauguratione regum.
Sacra de cœlo ad Francorum unctionem ampulla miſſa.
c Cant. 5. 10
d Iſa. 43. 10
e Luc. 23. 35
f 1. Tim 5 11
g 4. cont. Euthym.
Verbi naturam non eſſe unctam ex hoc loco illatio.
h in c. 61. Iſ.
i 1. de fide
k Ep. ad Solitariam vitam agentes.
l Catech. myſtag. 3.
Nudum ſanctum unguentum poſt conſecrationem quale.
m lib. 4.
n cap. 16 9.
o unde unctione chriſmatis.
p in Pſ. 131.
Oleum infirmorum.
q cap. 5. 14.
r cap. 6. 13.
ſ Pſ. 88. 21.
t Pſ. 51. 10.
u Eccl. 24. 19
x Pſ. 127. 3.
y Oſe. 14. 7.
z Hom. 43.

duntur, & lucent multæ lucernæ, & lampades ardentes: ita Chriſtianos accendi, & ſplendere ab unica natura ignis divini Filii Dei; & cauſſam cur cognominetur *Chriſtus*, ait eſſe, ut eodem oleo, quo ipſe unctus eſt, nos etiam uncti, fiamus Chriſti ejuſdem ſubſtantiæ, uniuſque corporis, quoniam, ut ſcribit Apoſtolus *a*, *qui ſanctificat, & qui ſanctificantur ex uno omnes b*, nempe ex Adam (ut etiam idem dicit in Actibus Apoſtolorum *c*, quod *fecit Deus ex uno omne genus hominum*,) & ejuſdem naturæ, ac ex eadem ſtirpe, quo pacto fratres Chriſti ſunt homines, non Angeli. Subdit Macarius idcircò Chriſtianos eſſe ſimiles lucernis habentibus in ſe oleum, hoc eſt, fructus juſtitiæ; ac niſi accendantur in eis lucernæ à lucerna Numinis divini, nihil eſſe; Dominum fuiſſe ardentem lucernam propter ſpiritum divinitatis ſubſtantialiter in ipſo manentem, & incendentem cor illius ſecundùm naturam humanam. Chriſtianiſmum definit Baſilius *d* ſimilitudinem Dei, quantum poſſibile eſt humanæ naturæ per omnes virtutes, & maximè per charitatem (hujus oleum ſymbolum eſt) quam ſuper omnia Dominus Jeſus Chriſtus docuit, & commendavit.

Chriſtus cur id cognomen aſſumpſerit. a *Heb.* 2. 11. b *Heb.* 2. 11. c c. 17. 26. Chriſtianiſmi definitio. d *Hom.* 10. *in Hexam.* Oleum charitatis ſymbolum.

Clemens *e* Alexandrinus adverſus unguentorum, & coronarum diſputans abuſum, negat Chriſtianos olere unguenta debere, ſed vitæ probitatem: fœminas ſpirare oportere Chriſtum, qui eſt regalis unctio, divinam pudicitiæ unctionem, ſanctum unguentum Spiritus: hoc unguento ipſum quoque Dominum unctum, ſicut hic ſcribitur. Vultures, & ſcarabæi ſunt, quibus hæc non placent unguenta, ſed eorum odore pereunt. Scribit etiam Hilarius, oleum iſtud, quod Græca voce *myron*, ideſt, *unguentum*, vocat, & de ſacramento chriſmatis videtur intelligere, omnes fœtentes odores, & immundos cordium ſpiritus extinguere, & per hoc Sacramentum unctionis infuſæ omni terrenorum, ac ſordentium ultionum noſtrarum (aliàs, vitiorum noſtrorum) fœtore deterſo, Deo jam quod ſuave eſt, nos ſpirare, atque *Chriſti bonum odorem eſſe Deo, in omni loco f*. *Oleum* cavendum *peccatoris ne impinguet caput* noſtrum *g*, ut admonet Hieronymus *h*, comparans cum iſto, *numquam deficere debet oleum*, & pinguedo *de capite* noſtro, & anima *i*, lætitiæ ſpiritualis, & devotionis: unde etiam ſequitur; ut *labia exultationis* in laudes Dei ſeſe applicent: non id quo unguentis nos Chriſti ungamus caput pedeſque, per opera miſericordiæ. Hoc oleo impinguatum Joannis Apoſtoli caput erat *k*, cujus in alios charitas tanta, *oleum* illud *peccatoris*, ideſt, adulatio, & quævis profana ſapientia, non poteſt *exhilarare faciem l* intellectus noſtri, nos etiam pugiles, & aliptas fortiores alacriores reddit. Eo delibatus Laurentius tamquam ſacrificium ſimile in craticula *m* præ plurimis conſortibus martyribus hilarior in tormentis fuit. Abuſi ſunt Lutherani hoc ſimilibuſque locis, ut confirmarent, omnes Chriſtianos eſſe ſacerdotes, quoniam dicuntur omnes conſortes participeſque Chriſti uncti, & unctionis oleique ipſius, omnes fratres ejus qui Sacerdos erat. At *unctio*, & *oleum* ſpiritualiter, ac inviſibiliter hic ſumitur, & fratres non naturales, ſed adoptativi, Chriſti ſumus.

e l. 2 *Pad.* c. 8. Unguentorum & coronarum abuſus. Fœminæ quale unguentum ſpirare debeant. Vultures bonorum unguentorum odore pereunt. f 2 *Cor.* 2. 15. g *Pſ.* 140. 5. hinc 16 *Ez.* & coll. *Eccl.* i *Pſ.* 62. 6. *Eccl.* 9. 8. k P. 22. 5. l *Pſ.* 103. 1. Laurentii martyrium. m *Lev.* 2. 7. Lutheranorum abuſus ex hoc loco.

Verſ. 9.) Myrrha, & gutta, & caſia à veſtimentis tuis, à domibus eburneis; ex quibus delectaverunt te.

Verſ. 10.) Filiæ regum in honore tuo.

Aſtitit regina à dextris tuis, in veſtitu deaurato, circumdata varietate.

LAudatur idem Rex à veſtium ornatu, ſplendore, fragrantia, ob omnis generis aromata pretioſiora; (eſt enim *odor unguentorum* illius *ſuper omnia aromata n*) & ab obſequio regiarum puellarum; inter quas una præ ceteris magis chara, aliarumque regina, & primaria Regis conjux, ad ejus locata dexteram in aurea veſte variè elaborata. Debentur nuptiis ornamenta pulcherrima jucondiſſimaque ita ut ipſamet ſolis pulchritudo eximia quum ſponſi comparata ſit ornamentis *o*, & montem Sion Paraphraſtes in Pſalmo 47. *p* appellet *pulchrum ut ſponſum*. Confer deſcriptionem iſtam cum Actonis pictura, de qua Lucianus *q*, in qua ſcitè ad modum expreſſit nuptialem thalamum Alexandri cum Roxane aſtante uxore, cumque multis formam Cupidinis gerentibus, & Hephæſtione qui nitebatur Hymenæo. Deprehendes longè meliorem, & honeſtiorem diviniorem noſtri vatis deſcriptionem. Sub hac figura intelligitur multiplex virtutum, doctrinæ, miraculorum, gratiarum Chriſti odor ſpirans, ac manans ab aſſumpta natura humana, quæ divinitatem ejus tantam veſtis circumdat, & prodiit ex Virginis utero tamquam ex eburneo candidiſſimo vel palatio vel vaſculo. Comitatus quoque filiarum regum, ſive eaſdem dicas odoramentorum vaſcula cuſtodiviſſe, & regis veſtes iis infeciſſe, ſive non, ſed ſeorſim quod de illis dicitur à priore verſus parte accipias; fideles animæ ſunt, nec non provinciæ, regnaque ad Chriſti fidem aggregata, & quaſi regenerata per prædicationem Apoſtolorum, & aliorum, quæ ad condecorandum regis hujus regnum præſto ſunt, ut ejuſdem juſſa omnia exequantur. Primatum verò tenet tamquam ſpecioſior, magis amata, proximè conjuncta, regni maximè particeps, Gentilium Eccleſia, exornata pulcherrimo veſtimento charitatis ardentiſſimæ, qua libens pro rege oppetat mortem, atque egregiis virtutum ceterarum ornamentis condecorata.

n *Cant.* 4. 10. o *Pſ.* 18. 6. p v. 3. Actonis pictura Roxanes cum Alexandro nuptię. q *in Herodoto*.

Accommodantur & iſta ad B. Virginem, nec uno etiam modo ad id quod diximus, ut ſingula perpendendo videbimus. Sed nego Origeni *r*, iſta dici ad ſponſam ſenſu litterali: ad ſponſum namque dicuntur, ut antecedentia, & conſequentia demonſtrant. Illam quoque ſequuntur alii ſententiam, ut Soto major *ſ*, qui tamen *t* aliquando affirmat de ſponſo. Enumeratio tot aromatum, quibus imbutæ veſtes eſſent, & delectationem afferrent, explicat quid ſibi voluerit *oleum lætitiæ* antea commemoratum. De vario genere unguentorum egi aliàs, legique Pradus noſter poteſt in c. 23. Ezechielis.

Senſus accommodatitius. Origenes refutatus. r *Hom.* 2. *in Cant.* ſ *in c.* 1 *Cant.* t *ib. & in c.* 4.

Myrrha.) Chaldaicè, *myrrha tenuis* מוראדכיא *mora dachia*, quamvis Nebienſis legat ſimplex, ic ſolum *myrrha* nomen. In odore myrrhæ Didymus, Baſilius, Theodoretus, Heſychius, Chryſoſtomus, Euthymius, Nicephorus, Hieronymus, Caſſiodorus, aliique tum Græci tum Latini mortem Chriſti obſervant, eo quòd condiendis myrrha cadaveribus inſerviat: ſimul, & mortificationem carnis atque paſſionum noſtrarum. Nomen Hebræum מר *mor* reddunt aliquando LXX. ϛακτὴν, quæ hic ponitur ſecundo loco, ut in Cantico *u*, *faſciculus myrrhæ*, &c. ἀπόδεσμος τῆς ϛακτῆς, licèt, ut ibi teſtatur Theodoretus, *myrrham* dixerint Aquila, & Symmachus. Ibidem exponunt aliqui, *olfactoriolum myrrhinum*: alii meliùs, juxta vim vocis Hebrææ צרור *ſeror*, *panniculum*, *quo quid involvitur*, quam explicans eumdem locum, vocat *colligationem* Ambroſius *x*: *ſtactem* verterunt LXX. quæ Latinè *gutta* eſt, quia myrrha diſtillata, & colliqueſcens ceu in guttas, guttæ generale alioqui nomen per excellentiam retinet. Quocirca exiſtimarunt nonnulli *y* hoc loco *myrrham*, & *guttam*, non reſpecie differentes ſignificare, ſed myrrhinam guttam. Refellit *z* R. Aben-Ezra meritò illos, qui nullum ſtatuebant *myrrhæ* diſcrimen à *muſco*, quam opinionem non refutat Valentia, ſequiturque Arias. Baſilius (qui, errore, Dydimus in catena dicitur,) docet, *guttam* eſſe myrrhæ tenuiſſimam partem, & fluidam; quæ craſſior pers remanet, *myrrhæ* retinere nomen: & deſcenſum Chriſti ad inferos (dicerem potiùs in ſepulchrum, quoniam gravitas animæ nulla, ſed corporis) *gutta* deſignari, quia omnis gutta ad imum deſcendit: *myrrha*, crucem. *Myrrhæ guttam*, gummi veluti pinguedinem, & lacrymam appellant Phyſiologi, quæ ex arbuſculæ illius in Arabia naſcentis aut ſponte, aut ex corticis quaſi vulnere defluit, maximè Theophraſtus *a*, Plinius *b*, Dioſcorides: *c* ac de eedem præterea legendi Athenæus *d*, Beroaldus *e*, Baronius *f*, qui Michaelis Mercati citat opus de foſſilibus, in quo affirmet etiam videri, eamdem eſſe myrrham cum eo quod vocabularia, voce *benzui* nominant, vel *benivi*. Copioſiùs diſſeruit noſter Raderus *g* de murrhinis ſeu myrrhinis, Greſeri quoque noſtri citans de argumento eodem nondum evulgatum tractatum, ut vaſa ſunt, non ex arbore, ſed lapide myrrha, vel murrha. Verùm nil hoc ad

Didymi & aliorum obſervatio in odore myrrhæ. u c. 1. 13. x in *Pſ.* 116. y Soto major ſupra. z in *Can.* Myrrhæ diſcrimen à muſco. Myrrhæ gutta. a 9. *hiſt. plant.* c. 4. b l. 2. c. 15. & 16. c l. 1. c. 72. & 74. 75. 77. d l. 15. e in l. 2. *Apuleji*. f tom. 1. ann. g in 14 *Mar. epig.* 103.

ad rem noſtram. Hac arboris lacryma mulieres pendula pretioſa vaſa à collo geſtantes ad ubera implebant, quæ vocabantur nomine Hebræo ביתנפש *beth nephes*, *domus animæ*, ab interprete, *olfactoriolum*, *a* Græcè καδσφυλάκιον: proderat namque multùm cordis imbecilitati teſte Athenæo *b*, ſi ea pectus inungeretur. Ait quoque tam multa ex ea, unguenta olim facta, ut omnia in genere appellarentur μύῤῥα καὶ σμύρνα. Convivas etiam conſtat coronaſſe myrrhino caput unguento. Tantus odor, adeoque fragans myrrhæ erat, ut labia ſponſi comparet ſponſa cum liliis (non albis, ut nec alba labia, ſed ſanguineis purpureiſque qualia in Syria ſcribunt naſci Dioſcorides *c*, Plinius *d*) quæ diſtillent myrrham primam, Hebraicè, tranſeuntem, ideſt, probatiſſimam, (quo pacto pecuniam nominant, aut currentem) vel quia ſe citò valdeque diffundat in omnem partem, propter ſubtilitatem. Equidem non facilè credo myrrhatum vinum propinatum Chriſto dulce fuiſſe, multominus ex pretioſo myrrhino vaſe, quidquid contradicat Baronius *e*; quam quæſtionem breviter, ſed ſatis exactè attingit in ſpeculo Mariano noſter *f* Delrius. Nec forſan verum quod quidam de more tradunt apud Hebræos, morituris reis præbendi conditum vinum, quia Joſephus, Philo, quiſpiam vetuſtior Hebræus aliuſve de Patribus orthodoxis meminiſſet: nec ſi mos hic fuit, Chriſto præbitum potiùs eſſet, quàm latronibus: aut in Chriſto ſervatus non eſt, qui conſolantem ſe nullum invenit *g*, diriuſque præter morem tractabatur: aut incorruptum aliis ad roborandum, illi ad vexandum oblatum amaricatum. Præſtat dicere, vinum myrrathum, de quo Marcus *h*, non id cenſendum quod vaſe myrrhino ſeu murrhino admodum pretioſo calefacto contineretur; quis credat adeo exquiſitè habitos cruciarios? non quod myrrhina dicebatur, inter delicata dulciaque numeratum; Illud ipſum myrrhatum quod obtulerunt Chriſto, ſentiunt amarum fuiſſe, qui ſcribunt in Matthæum Hilarius, Hieronymus, Euthymius, hicque etiam in Pſal. 68. & in Marcum Theophyl. Beda, & in Lucam Ambroſius: præterea Auguſtinus *i*. Injecta in potum vini cum felle *k* myrrha eſt, ad amaritiem illa, hæc ad conciliandum ſoporem, & hebetandos ſenſus, ac obtendendum dolorem; qua de vi myrrhæ catapotorium medici *l*. Guſtavit Chriſtus propter amaritiem, non accepit ſeu bibere noluit, hoc eſt, in ſtomachum dimittere, ut vividiores dolori ſenſus conſervaret: non etiam labris, & lingua delibaturus, ſi dulcis potus fuiſſet. Et ſunt qui dicant ebibere noluiſſe, quia fel quod Pſalmo 68. *m* ראש *ros* vocatur, venenatum erat, & cruce non veneno mori volebat: Hoc obiter de graviore quæſtione: inſtituto noſtro ſervit ſolus myrrhæ odor, qui haud ita ſemper in aromatibus eſſe cum ſuavi ſapore gratus ſolet. Qui in myrrha Chriſto à Magis oblata, ſepulturæ ipſius myſterium obſervant, quod omnes fere faciunt, notant etiam, ut nominatim Chryſoſtomus *n*, odorem ſuaviſſimum, ac divinum, quo fragravit illa toto orbe. Auctor Eccleſiaſtici *o myrrha electa* tribuit *ſuavitatem odoris*. Ferunt, reflantibus, veris initio, Aquilone Auſtroque, myrrham ſpontè exſudare, quam vocant *myrrham primam electamve*, ut dixi, deinde agricolas eamdem ferire, & convulnerare, aut circum ignem accendere, ut copioſius fluat; quam *ſecundam* appellant *myrrham*. Belle id Chriſtum quadrat, quem ſponſæ invitavit in hortum amor *p*, vere ineunte, & fluxit, ac manavit ultro ſudor ſanguineus, quum irruit velut geminus in eum ventus vel peccatorum Mundi, atque iræ Patris, vel peccatorum populi Gentilis, & Judæi. Vincula, raptatio, flagellatio, ſpinea corona, impoſita humeris crux, renudatio ad crucifigendum, clavi, poſtremo lancea, quaſi injecto igne impactiſque vulneribus, uberiores adhuc myrrhæ iſtius guttas elicuerunt, & expreſſerunt: ut non ſolæ manus diſtillaverint, & digiti myrrha pleni fuerint, ſed corporis partes omnes nulla dempta. Innuuntur hæc ſatis à Valentia. Eamus nos, veſemurque jugiter in monte myrrhæ, hoc eſt, in Calvariæ monte, quem poſſumus nominare Moria, quæ vox poteſt ſignificare myrrham Domini.

a *Iſa.* 3. 20. b *l. ult.* c. 14. & 15. c *lib.* 3. d *lib.* 21. e *tom.* 1. *ann.* f *de paſſione Dom. lect.* 10. Reis morituris conditum vinum præbitum. g *Pſ.* 68. 21. h c. 15. 23. Vinum myrrhatum Chriſto oblatum. i 3. *de conſenſu Ev.* c. 11. k *Mat.* 27. 34. l *Gal.* 15. *ſimp. medic.* c. 9. *Dioſcor.* l. 1. c. 76. m v. 12. In myrrha Chriſto à Magis oblata myſterium. n *Hom.* 1. *ex variis in Matth.* o c. 24. 20. Myrrha prima, & ſecunda. p *Cant.* 4. 16.

Et gutta.) Hieronymus, *ſtacte*: quo Lucretius *q* nomine utitur, ut & Plinius *r*, *ſtacte a myrrha*: Hebraizantes, *aloe*, *Stacte* è voce Græca ϛακτὴ ſumpta: *aloe* ex Hebræa אהלות *ahaloth*, cui Chaldæa ſimilis אקסיאלואין *akſo aloin lignum aloes Gutta*. & ϛακτὴ generale nomen eſt, ut antea docui, à ϛάζω, *ſtillo*, ſumiturque pro lixivio etiam colato è quovis cinere, quaſi ſtillatitium dicas: præterea pro calce, ſed accommodatur ad id quod in myrrha liquidiſſimum eſt poſt confuſionem, & reſolutionem, quem *florem* appellat *myrrhæ* Hieron. *f*, ita ut quod ſubſidit *myrrha* nomen habeat: ex arbore item id quod decidit in ſubjectam arenam, concreſcitur inſtar thuris in grumos, *myrrha* nominatur. Vocant aliqui *ammoniacum* ſerulæ guttam, quaſi ab arenis, quæ ἄμμοι dicuntur, vel à Jove Ammone. Eſt etiam aloe, gutta, liquorque lentus. Unde fortaſſis per *guttam* ſeu *ſtactem* LXX. *aloem* intelligi voluerunt, ut omnino diſtinguerent à myrrha, idque ut differt ab ea quæ ad medicinas vulgo adhibetur. Nominatur quoque Græcè ξυλαλόη, quam vocem Chaldæus antea citatus imitari videtur, aliter ἀβάλλοχος. Putant R. David, & R. Himmanuel, & Valentia, eſſe genus aromatis, quod Arabicè vocant צנדל *tſandal ſandalum*, non autem farris Gallici genus, de quo Plinius *t*. R. Abraham refert alios exiſtimantes genus aromatis quod in mari, ac inter piſces reperitur. *Ambram* fortaſſis dicere volebant, R. Mardochai confundit cum myrrha. Alii, ut refert Bredembachius, vocant *citrum*: vel apud Trevetum, cinnamomum, vel reſinam; Nebienſis vertit *ſtoracem*, quem *ſtyracem* vocat Dioſcorides, & alii. Stapulenſis alios ſcribit intelligere picem, ſuccumve balſami, qui & opobalſamum dicitur. In c. Cantici *u* pro duabus vocibus cum conjunctiva particula מר ואהלות *morua ahaloth*, *myrrha*, & *aloe* Græcè habetur, σμύρνα ἀλώθ. Chald. *myrrha munda*, & *ligna aloes*. Sed acquieſcamus hic pluribus, in re maximè, quæ, ut Hieron. *x* universè præcipit, nihil immutat de ſenſu.

q *lib.* 2. r *lib.* 12. c. 26. f *ep.* 140. Ammoniacum unde dictum. t l. 18. c. 7. u v. 14. x *ep.* 101.

Et caſia.) Idem Nebienſis, *caſſia lignea*, ſed geminari conſonans (*s*) non debuit, ſicut nec in Pſalterio Gallicano, niſi ſcriptoris mendum eſſe dicas, tam ſyllabam primam corripit Virgilius accipiens pro herba.

Tum y caſia atque aliis intexens ſuavibus herbis,

& *z*, *Nec caſia nitidi corrumpitur uſus olivi*.

& alibi *a*, & Juvenalis *b*.

Nec ſibi corrupto caſiam diſſolvit olivo.

quamvis Grecè ſcribatur etiam κασσία: ſed ſæpius κασία. Hebræam dictionem קציעות *ketſihhoth* aliqui *c* vertunt flexuras, aut plicas, ut ſit ſenſus, has omnium veſtimentorum flexuras plicaſve circumquaque redolere myrrham, & guttam, ſive ſtactem. Significat קצע *katſahh*, *abradere*, & *decorticare*: Plinius *d* autem Caſiam ſcribit eſſe fruticem aromaticum, cujus cutis cortexve abradatur Coſtum de quo idem Plin. *e* Qui circa modum eam inveniendi atque colligendi, Herodotum *f* reprehendit velut fabuloſam. Hebræi nonnulli aut ambarum putant eſſe, aut zimziberem, vel zingiberem, vel zygerem vel canellam: Aliter eadem cauſſa nominatur Hebraicè קדה *kidahh*, & ejus ſpecies tres diſtinguit Dioſcorides *g*, & ſchaliaſtes Matthiolus, nec non Iſidorus *h*. Ligneam rectè vertit is quem initio dixi, & à recentioribus Græcis appellatur ξυλοκασσία· alia enim eſt συριγγώδης, *fiſtularis*, quam vocant præterea κάλαμον, ideſt, *arundinem*, & medica eſt. Tradunt παρὰ τὸ κᾶσαι dictam κασίαν, quod eſt, *ornare*, ac *decorare*, quaſi ornet, & decoret ſenſus διὰ τῆς εὐοσμίας ob odorem bonum, præcipuè cerebrum, ut Athenæus *i* prodit ex Alexi, & Maſſario aſſerentibus, ſenſus noſtros, qui ſunt in cerebro, excitari ſuavibus odoribus, ut puriores, ac ſuaviores efficiantur: & ſanitatis maximam partem boni odores crebro concedant. Idipſum de cerebro affirmat Clemens Alexandrinus *k*; & corroboratione ventriculi, & de virium languentium excitatione, & ad catarrhos, refrigerationes, faſtidium arcendum.

y *Ecloga* 2. z 2 *Georg.* a l. 3. & 4. b *Satyr.* 2. c *apud Vat.* d l. 12. c. 20. Caſia quid ſit. e c. 12. & 19. f l. 3. g l. 1. c. 12. h 17. *Etymol.* c. 8. i l. 15. k 2. *pedag.* c. 8.

Porrò Baſilius per *caſiam ligneam* notat myſticè indicari carnis Chriſti circa lignum crucis diſpenſationem, & paſſionem: quemadmodum, ut eſt dictum, per *myrrham*, ſepulturam: per *guttam*, deſcenſum ad inferos. Heſychius convenit in *myrrha* myſterio pro ſepultura, ſed *gutta* ſeu *ſtacte*, aut deſignari aquã, quæ de latere Chriſti fluxit, ac proinde Baptiſmum: *caſia*, quod ejuſdem tormenta nobis boni odoris, & verè ſanitatis commoda detulerint: ſicut, & medicis in uſu frequenti eſt. Atqui, ut

Myſticæ ſignificationes.